

Evelina Myrbäck & Moa Sandblad
Journalistprogrammet, termin 3
JMG, Göteborgsuniversitet

VEM PRATAR MED HORAN?

innehåll

Ledare

Varför är det här viktigt?

3

Resultat

Här redogör vi för resultatet av vår undersökning av hur prostitution skildras i Göteborgs Posten.

4-7

Radikalfeminism vs. queerteori

Uppkomst, skillnad och kritik av perspektiven.

8-9

Krönikor

I två fiktiva krönikor låter vi de två perspektiven tala fritt för tydlighetens skull

10-11

Essä: Ordens makt

Om ordval och medias påverkanskraft.

12-15

Intervju: Handen som gungar vaggan

Tre journalister från Göteborgs Posten berättar.

Intervju: De glömda

Tre personer som själva sålt/säljer sex berättar.

16-21

22-25

Intervju: Jag har inget förtroende för det som skrivs i media

Anna Hulusjö från prostitutionsgruppen i Göteborg kritiserar media.

26-28

Intervju: Jag tycket att media behandlar sexsäljarna schysst

Mats Poulsson från polisens traffickinggrupp är nöjd med medias bild.

29-30

Intervju: Inte politiskt korrekt

Susanne Dodillet, doktorand i idé- och lärdoms-historia, jämför Sverige och Tyskland.

31-33

Resultat: Fallgrop

Granskning av problemen med fakta och källor.

34-35

Slutdiskussion

En sammanfattning av vad vi kommer fram till.

Alla ska få höras

Den prostituerade talas det ofta *om* men inte lika ofta *med*. Det märkte vi snart i vår undersökning. Så många föreställningar - så många sanningar. Vi har mött Emma från nätverket PRIS (Prostituerades revansch/rätt i samhället) och vi har pratat med eskorten Greta Garbo. Både har erfarenhet av att sälja sex men det har väldigt olika åsikter om det. Vi har mött socialtjänst och forskare, polis och journalister och frågat hur de ser på saken. Det finns inte en enhetlig syn. Trots det visar media upp just det.

Hur skildras personer som säljer sex i svenska dagstidningar? Inte på film, inte i världslitteraturen, utan i vår egen lokala dagstidning – Göteborgs-Posten. Vi började läsa och märkte att hon, för det var alltid en hon, skildrades på ett ganska stereotypt sätt; först och främst som kvinna, som ett offer, som passiv och ofta som missbrukare. Den prostituerade kvinnan stigmatiseras också, ses som smutsig, avvikande och utanför samhället.

”Alla parter har rätt till sina bästa argument”

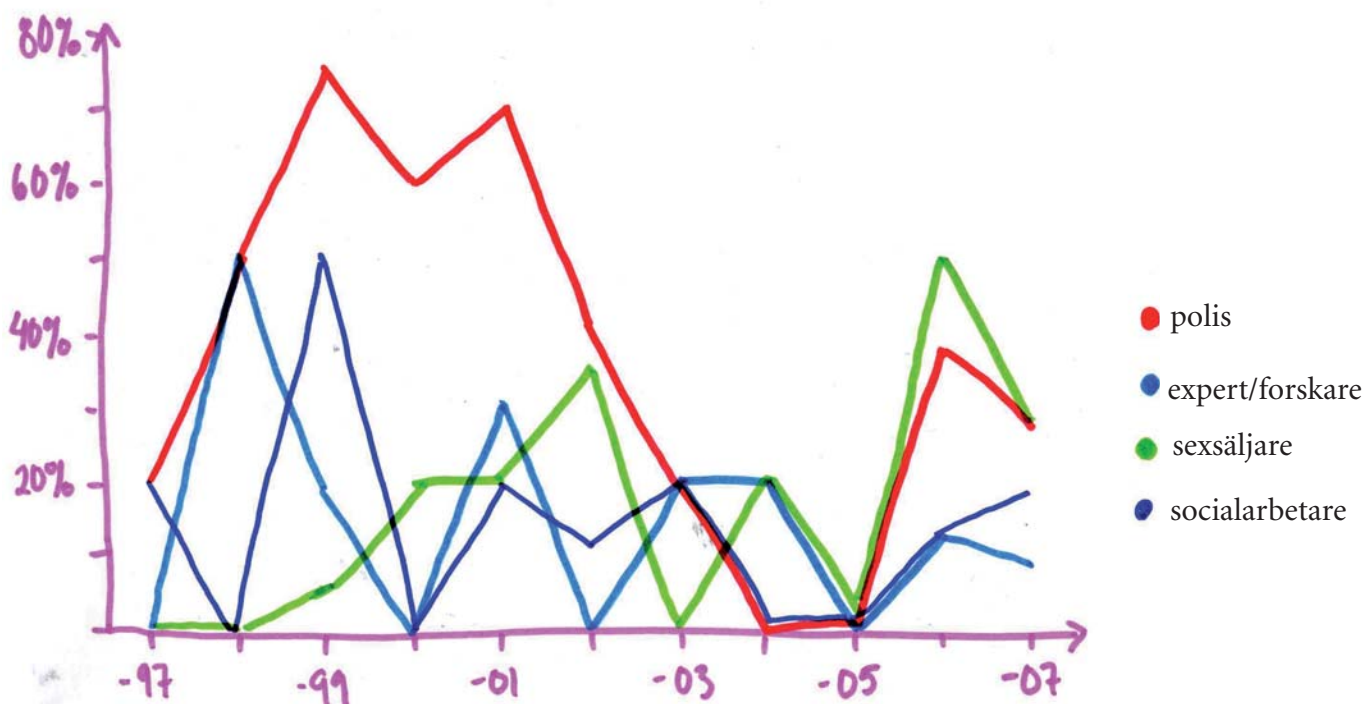
Så heter det på Journalistutbildningen i Göteborg. Men i frågor som är politiskt känsliga, vilket prostitution är, fungerar det inte riktigt så. Istället för att granska lagen och de ideologiska grunder som eventuellt ligger bakom verkar det som att medier sväljer den politiskt korrekta linjen med hull och hår. Det är ett problem tycker vi.

Men inte bara journalisten skapar artikeln. Källorna är med och skapar bilden av prostitution som slutligen presenteras för läsaren. Problematiska och politiskt känsliga ämnen kommer alltid att vara svåra att närma sig. Men det betyder inte att journalister, forskare och myndigheter får ha monopol på bilden av ”horan”. Även sexsäljaren måste höras. Så är det inte idag. Vilket bidrar till att olika media kan fortsätta producera en snäv och stereotyp bild av ”den prostituerade kvinnan”. ■

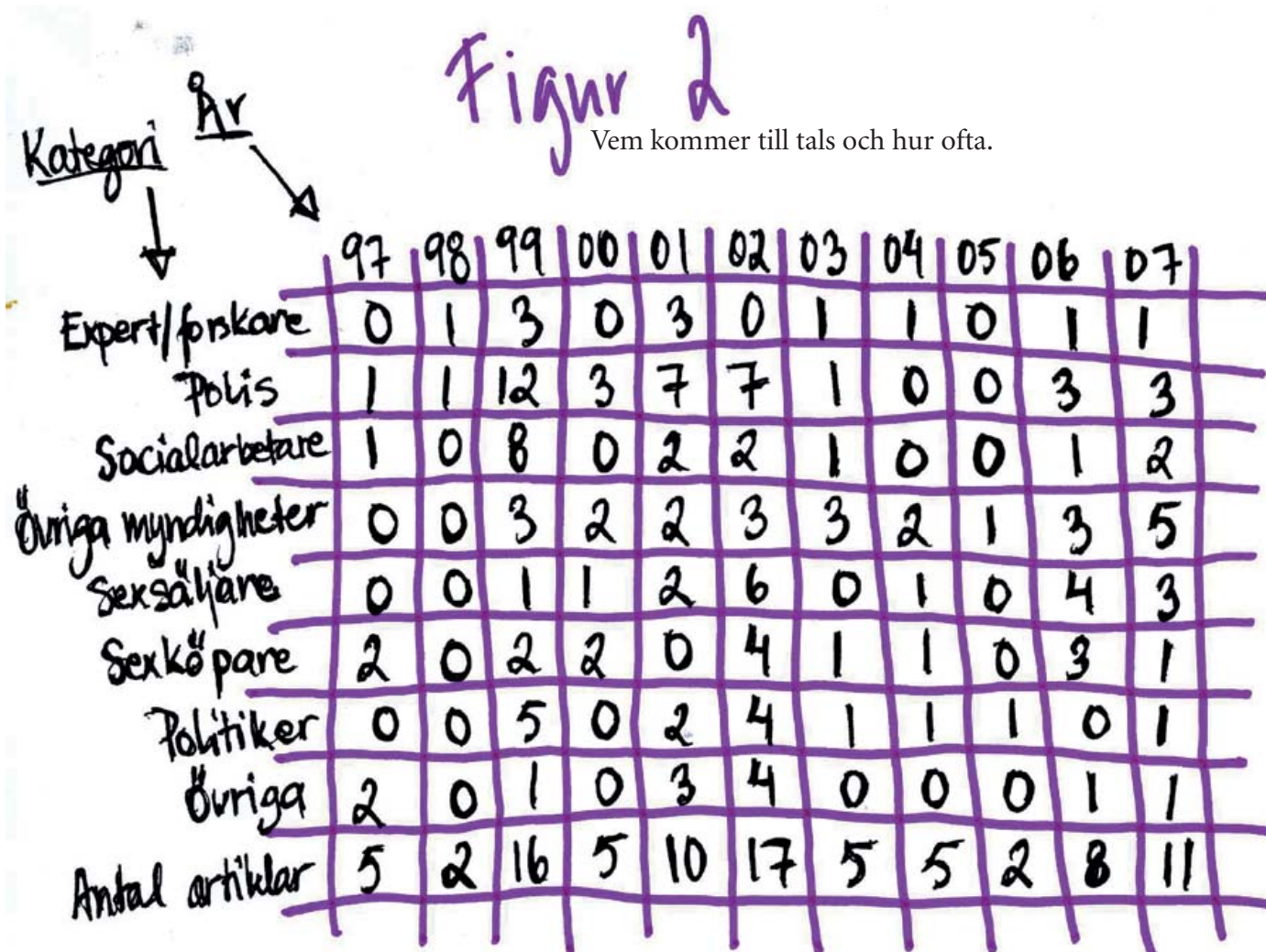
Sammanlagt 94 artiklar i Göteborgs-Posten mellan åren 1997 och 2007 tar upp prostitution enligt vårt urval. I 84 av dessa kommer en person till tals. Våldigt sällan är den personen en sexsäljare.

Ingen överraskning

FIGUR 1: Representation i artiklar

Representation av kategorierna polis, expert/forskare, sexsäljare och socialarbetare i samtliga artiklar respektive år.

I hur många artiklar respektive år får varje kategori uttala sig. Antal artiklar är samtliga artiklar det året som behandlar prostitution. I respektive kategori anges i hur många av samtliga artiklar de är representerade.

Figur 1 visar hur representationen såg ut fördelad på artiklar.

1997, 1998, 2003 och 2005 fanns ingen sexsäljare representerad i urvalet artiklar. 1999, 2000 och 2004 förekom de i en. Vi har alltså inte bara tittat på hur många som kommer till tals, utan hur den här representationen fördelas över artiklarna. Anledningen till detta är att i vissa artiklar kan citat finnas från ett flertal sexsäljare, medan de inte alls hörs i andra. Vår undersökning visar att med båda utgångspunkter, representation i artiklar och antal röster, är de som säljer eller har sålt sex underrepresenterade.

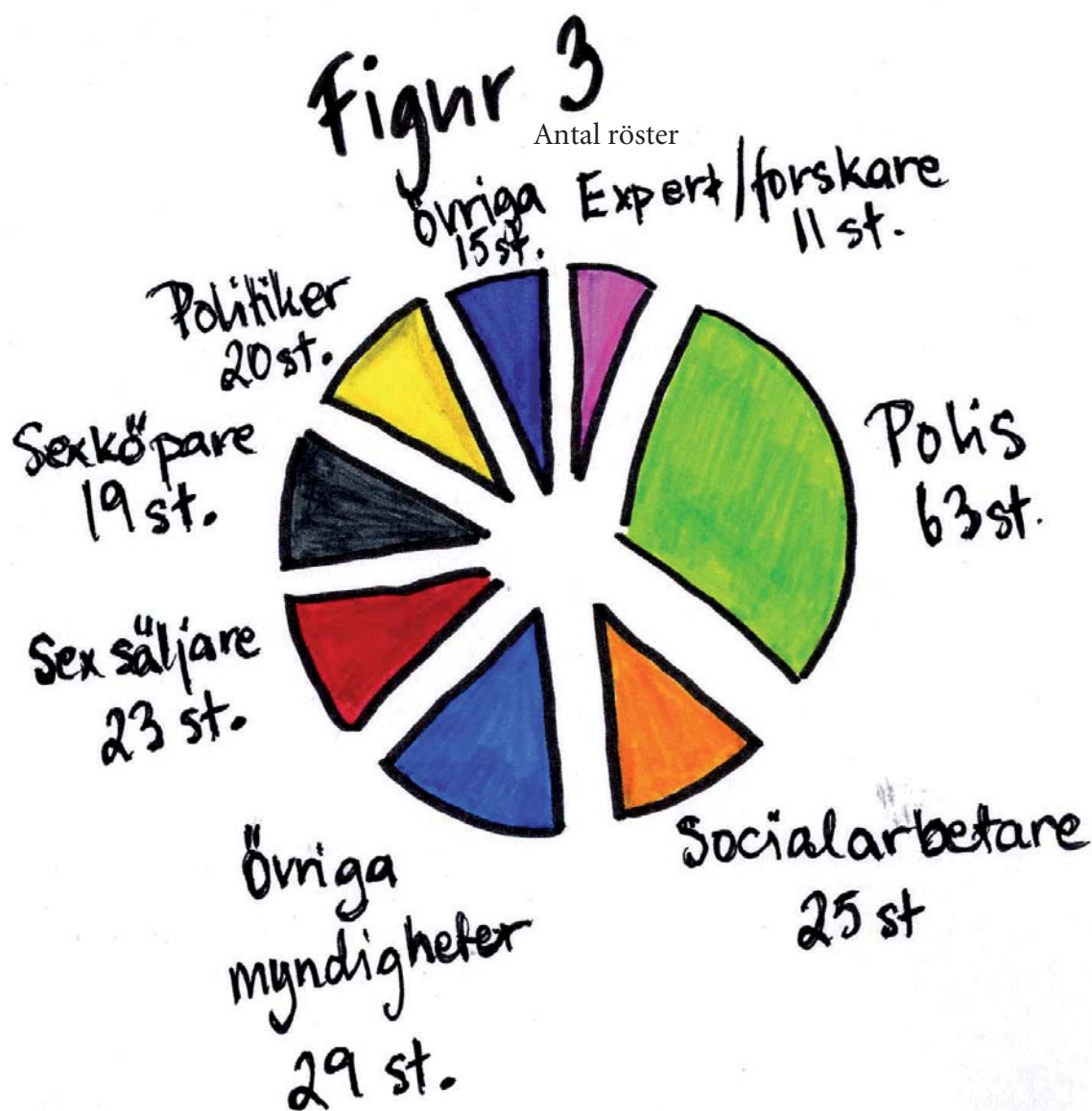
Överlag är polisen mest representerad i artiklarna, främst åren 1998-2001 då de får uttala sig i 50-75 procent av fallen. Detta är direkt innan och direkt efter att sexköpslagen träder i kraft. Att jämföra med sexsäljarna som samma år går från noll procent till 20 procents representation.

Efter 2003 minskar polisens representation och gör en djupdykning ner på noll procent innan den åter stiger året efter. 2002 och framåt är representationen mer spridd.

Vi har undersökt dels hur ofta olika personer och myndigheter

kommer till tals och hur många de är. Som framgår i figur 2, där alla kategorier redovisas, skiljer sig antalet artiklar nämnvärt genom åren.

1998 och 2005 fann vi bara två relevanta artiklar. 1999 skrevs det 16 artiklar. Det är också det året som sexköpslagen träder i kraft. Tre år senare skrivs mest antal artiklar, 17 stycken. Då vi endast undersökt en tidning och utgått från de artiklar vi kan hitta där så kan inte resultaten tas för en allmän giltig sanning. Men däremot kan den peka på tendenser och ställa frågor. Om detta är resultatet vi får

Samtliga röster som uttalade sig om prostitution under de undersökta åren.

i Göteborgs-Posten, hur ser det då ut i andra tidningar och medier?

Även om man räknar antalet individuella röster kommer flest poliser till tals. I de artiklar vi valt ut under de elva aktuella åren hörs sammanlagt 63 poliser. Att jämföra med övriga kategorier som har mer likvärdigt antal, det vill säga 30-40 personer färre än polisen. Endast ett år, 2006, överstiger

antalet sexsäljare antalet poliser.

Skillnaden är en röst.

2004 och 2005 är inte polisen representerad alls.

Totalt användes ordet prostituerad i 70 av de 94 artiklarna, alltså i en övervägande majoritet: 75 procent av artiklarna.

De artiklar där inte ordet prostituerad använts har till exempel handlat mer om bara sexköpare

eller mer allmänt om sexköpslagen eller sexhandel.

I fyra av artiklarna använde man ordet sexarbetare, i tre av de fallen var det när det handlade om någon som *själv* kallade sig sexarbetare.

Prostituerad är alltså ordet media använder för någon som säljer sex, antagligen för att det är det ordet man verkar använda i samhället i stort. ■

Så här gjorde vi urvalet:

Göteborgs-Posten valdes som undersökningsmaterial. För att få ett urval över tid men också så många artiklar att vår undersökning kunde genomföras valde vi perioden 1 januari 1997 till 31 december 2007. Detta gav oss också möjlighet att se eventuella skillnader före och efter den så kallade sexköpslagen (som infördes 1 januari 1999). För att finna artiklar använde vi oss av Mediarkivet och sökorden prostituerad, prostitution, sexsäljare och sexköpare. Då vi valt att koncentrera oss på prostitution ”utan yttre tvång” valde vi bort artiklar som handlade om trafficking eller barnprostitution. Även artiklar som ledare, bokrecensioner och insändare har sällats bort. Anledningen till detta är att vi ville ha texter som är innehållsmässigt och formmässigt jämförbara. Vi ville inte heller ha kortare notiser eller texter utan valde bara de artiklar som hade 450 ord eller fler. Bilder eller bildtexter har inte analyserats. Resultatet av vår gallring blev 94 artiklar.

Kategorier:

Polisen innefattar alla de som arbetar inom polisens olika enheter.

Expert/forskare: Personer som forskar om, eller av någon annan anledning har studerat prostitution och har kunskap på området.
Socialarbetare: Arbetar för sociala myndigheter, ofta Prostitutionsgruppen och liknande.

Övriga myndigheter: Samlingskategori för de som inte faller under Socialarbetare eller Polis.

Sexsäljare

Sexköpare

Politiker

Övriga: De som inte faller under någon av ovanstående kategorier. Till exempel allmänheten.

Lagen:

Sexköpslagen eller torsklogen är den informella beteckningen på lagen ”Lag /1998:408 om förbud mot köp av sexuella tjänster”. 1998 antog riksdagen en proposition från regeringen angående lagen och sedan den 1 januari 1999 är det förbjudet att köpa eller att försöka köpa sexuella tjänster. Där står det bland annat följande: ”Den som mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse, döms - om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken - för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader /Sveriges Riksdag 1998:408.”

Radikalfeminism vs. queerteori

Den svenska sexköpslagen stödjer sig på en radikalfeministisk tanketradition. På senare tid har queerteorin lanserats som en motvikt. Men bara en åsikt har en självklar plats i media.

Resultatet av det material vi har gått igenom, där vi letat efter uttalanden och citat som grundar sig i en ideologisk syn, har varit väntat. Majoriteten har ett radikalfeministiskt perspektiv, vilket får anses rimligt då det är den som genererat den svenska sexköpslagen. Poliser, socialarbetare och andra myndigheter skulle begå tjänstefel om de inte arbetade utifrån den. Men tittar man på vilka som antar det andra perspektivet uppstår ett problem – de är nämligen nästan uteslutande sexsäljare själva. På ena sidan har vi alltså lagstiftning, forskare, professorer, myndighet och politiker och på den andra sidan har vi dem det direkt berör: sexsäljarna. En mycket ojämn kamp kan tyckas. Självklart är att inte alla sexsäljare

tycker att lagstiftningen är förkastlig eller har nytta av de samhällsinsatser som kommer av denna. Vi kan inte dra några allmänna slutsatser från endast 86 artiklar i Göteborgs-Posten. Det är inte heller vårt syfte att ta ställning för något av perspektiven. Men vad vi kan se är att det råder en samhällelig överenskommelse om vad prostitution är och bör vara och inte mycket utrymme finns för kritik.

Sverige under 1970-talet präglades av en sexuell frigörelse.

Årtiondet tidigare hade pornografiförbudet upphävts och många anser att det låg till grund för den utveckling som senare följde. Samhällets inställning till sex blev allt mer liberal med porrbiografer och sexklubbar. Prostitution var

varken tillåtet eller särskilt accepterat men det fanns inte ett lika stort avståndstagande mot det som det finns i dagens debatt.

*Exempel på debatten 1976:
Maria-Pia Boëthius, 1976: "I realiteten innebär sexualbrottsutredningens förslag att kvinnans frihet blir ytterligare beskuren och att manliga myter om 'det sexuella spelets regler' och "sexuell atmosfär" skrivs in i den svenska lagen"*

1976 kom Sexualbrottsutredningen vilken hade som uppdrag att ge förslag på ny sexualbrottslagstiftning, denna visade sig vara mycket kontroversiell. Bland annat ville man sänka straffet för våldtäkt och väga in hur den våld-

tagna agerat innan övergreppet. Den svenska kvinnorörelsen gick till hårt angrepp mot utredningen som ansågs vara patriarkal och en förlängning av den makt som män redan ägde i samhället. Den svenska vänstervågen i samhället påverkade kvinnorörelsen, både kommunismen och marxismen var mot prostitution och ansåg det vara en kommersialiserad form av sex. Radikalfeminismen lanserades och politikerna både lyssnade och påverkades. Resultatet och kvinnorörelsens framgång kan vi bland annat se i Sexköpslagen från 1999.

Radikalfeministiskt exempel:
Biträdande chef, länskriminalen: - Rosenlund är en arena för tjejer som börjar sälja sex för att få pengar till missbruk eller räkningar. Ska vi tillhandahålla en sådan arena?

Det mest framträdande för den radikalfeministiska teorin är att den grundar sig på att det finns en maktobalans mellan könen där kvinnan är i underläge. Patriarkala strukturer tvingar kvinnan in i prostitution och hon blir då ett offer för mannens överläge. Mannen/sexköparen kan utnyttja detta. Det är kvinnor utan alternativ som tvingas bli prostituerade och exploateras av män. Det är också därför den svenska lagstiftningen kriminaliserat sexköparen (då han förutsätts vara en man) och inte

säljaren då hon är ett offer för patriarkatet.

Radikalfeminismen har fått

kritik för att passivisera kvinnan. Eftersom hon är ett offer tillskrivs hon ingen egen vilja eller handlingskraft. Hennes åsikter negligeras då hon inte anses ha möjlighet att bedöma sin egen situation.

Radikalfeministiskt exempel:
Professor i social utveckling:
- Prostituerade kan delas in i flera grupper men gemensamt för alla är att de har en tvingande bakgrund (...). I studien i mitt sociala arbete har jag mött många kvinnor som framställer sig som fria kvinnor. Det sitter långt inne och erkänna men alla, precis varenda en, väljer att ta sig ur prostitutionen om de verkligen får en chans.

Queerteoretiskt exempel:
 Debattör: - Jag tycker inte att debatten om prostitution har varit intellektuellt ärlig. Det finns kvinnor som vittnar om att de säljer sex av fri vilja, och att det ser det som att sälja vilken tjänst som helst. Man måste lyssna även på dem och inte bara de i branschen som far illa.

Har man en queerteoretisk utgångspunkt anser man att kvinnan själv ska äga sin sexualitet och vad hon gör med den. Att sälja sex kan betraktas som att sälja en tjänst. Man tycker inte att det

” På ena sidan har vi alltså lagstiftning, forskare, professorer, myndighet och politiker och på den andra sidan har vi dem det direkt berör: sexsäljarna. En mycket ojämn kamp kan tyckas.”

bör finnas en statlig policy kring prostitution utan det ska betraktas som ett arbete och omfattas av arbetsrättsliga regler. Idag inkomstbeskattas inte sexsäljarna och har därför ingen pensionsgrundande inkomst vilket de med ett queerteoretiskt perspektiv starkt ifrågasätter. Sexsäljare är en del av samhället och borde få ha rättigheter och skyldigheter som alla andra.

Queerteoretiskt exempel:
Sexsäljare: - Det är ett arbete, inte ett nöje.

Kritiken mot queerteorin är att flertalet inom prostitutionen anses vara missbrukare eller på andra sätt inte råda över sin situation. De har därför inte möjlighet till det fria val som prostitution kan vara enligt queerteorin. ■

Fotnot: De olika inriktningarna i den här artikeln utgår från Charlotte Holmströms artikel i NIKK nr 2.2008

Det fria valet finns

queerteoretisk krönika

Prostitution utan yttre tvång, finns det? Personer som inte är offer för trafficking eller barnprostitution?

Personer som inte är offer alls utan gjort ett eget aktivt val?

Ja, de finns. Och det är dags att du lyssnar på dem!

För du har ingen rätt att döma. Det finns kvinnor och män som säljer tjänster med sin kropp för att tjäna pengar. Det är deras arbete. Ska vi förneka dem det bara på grund av en gammaltestamentlig sexualmoral?

Sexköpslagen hycklar och är ett spel för gallerierna. Den anses vara lösningen på ett socialt problem, men ändå är det polis och domstolar som ska se till att den följs.

Med dagens lagstiftning förnekar vi sexsäljarna och förvärrar deras situation.

De ska inkomstbeskattas och få rätt till pensionspoäng som alla andra.

Att inte göra det är återigen bara ett bevis på hur man stiftar lagar för politikernas nattsömnens skull. Eftersom de inte vågat närma sig sexsäljarna själva eller frågat vilka åtgärder de själva önskar är lagen inte trovärdig. Självklart finns det sexsäljare som

inte mår bra, men är det något yrke som garanterar ett harmoniskt och problemfritt liv?

Sexsäljare har valt prostitution eftersom det är inom det arbetet de anser att de bäst kan öka sin ekonomiska standard. Kvinnor och män i prostitution vill inte ha hjälp, de vill ha möjligheter att skapa en egen framtid. Får de inte tjäna pengar på ett lagligt sätt kommer de till slut fastna i den offerroll samhället tvingar på dem.

Sexköpslagen påstås vara omsorg av kvinnan. Att sexsäljaren ska skyddas från den patriarkala struktur som tvingat ner henne på knä och kallar henne offer.

I själva verket är sexköpslagen bara en förlängning av lagen och går i patriarkatets ledband. Man ser en fallen kvinna som behöver räddas. Men det allra största hotet mot männens dominans utgörs av de som skiter i vad samhället tycker, njuter av sin sexualitet och är smart nog att använda den till egen vinning ■

It's a mans world

radikalfeministisk krönika

Vi lever i en patriarkal värld där mannen är norm och kvinnan kommer i andra hand. Vi lever i en värld där det är tillåtet för män, ja inte bara tillåtet det är snarare en rättighet, att ha tillgång till kvinnors kroppar. Att ha sex med dom.

Det syns i förhållanden, där det kommer till uttryck i misshandel och våldtäkt. Vi ser det ute på gatan där mannen mot betalning kan köpa sig en kvinnas kropp för sitt eget höga nöjes skull. Att legalisera prostitution är att institutionalisera uppfattningen att det är mannens rättighet att få tillgång till kvinnokroppen.

Hur ska vi kunna lära våra barn om ett jämlikt samhälle när någons dotter fortfarande är till salu. Prostitution som företeelse berör alla kvinnor, kvinnokroppar som är tillgängliga mot betalning påverkar det allmänna tänkandet kring kvinnors värde.

Genom en kriminalisering förhindrar man att män fortsätter att exploatera kvinnors kroppar. Man pratar om den ”lyckliga horan”, hon som själv väljer att sälja sin kropp.

Men man får aldrig glömma att de som ”väljer själva”, gör det utifrån en samhällelig kontext, ett patriarkalt samhälle där de som kvinna kanske inte ser någon annan möjlighet. Den möjligheten måste skapas. Vi måste ge dessa kvinnor ett alternativ, en väg ut ur prostitutionen.

Om prostitution skulle ses som ett vanligt arbete, enligt svensk lag, då skulle ju åttondeklassare kunna praoa på bordell. En arbetslös skulle kunna bli anvisad till ett arbete där genom arbetsförmedlingen.

Betalningen betyder att köparen köpt en vara, ett objekt som han kan göra vad han vill med. Genom kriminaliseringen av sexköpare har mäns kontroll av kvinnor minskat. Vi måste som kvinnor ta tillbaka vår rätt till kroppslig integritet, vi är inte längre till salu ■

Ordens makt

En skiftning, en nyans i ett samtal kan få något att ändra innebörd. Ett helt ord ännu mer. I tidningar står orden tryckta efter varandra i oändliga rader av tecken med både enskild innebörd och som del av en komplex helhet. Vilken betydelse har orden egentligen?

Enligt vår granskning använder man ordet prostituerad i tre fjärdedelar av de artiklar vi läst i Göteborgs-Posten. Ett ord som enligt svenska akademins ordlista i urval betyder:

Prostitution: Att bedriva yrkesmässig otukt, vanhedrande handling

l. uppträdande, vanheder, skam; utskämning.

Otukt: förehavande som åsidosätter yttre anständighet, kraven på snygghet, sinnelag som utmärkes av benägenhet för vad som från moralisk synpunkt är o- tillbörligt, förkastligt; ohövskhet; ondska, vrängsinthet.

l. moraliskt förkastlig handling; skändlighet. om sådant sexuellt umgänge som anses otillåtet, osedlighet, sedeslöshet, lösaktighet, skörlevnad.

Betyder det något att det är just det här ordet som får beskriva de som säljer sex? Vad ger det för en bild av personen bakom handlingen? Är det fel på källan SAOL som har en nedsättande definition? Eller är det fel att använda ett ord som kan ses så?

Ordet prostituerad upplevs av vissa som något statiskt –identitetsskapande– något man är vare sig man säljer sex längre eller inte. Inger Segelström, riksdagsledamot(s), går till och med så långt att hon hävdar vikten av att använda ordet som att det inte är en något man själv gör utan något som görs mot en; man blir prostituerad. Av någon annan. Genom ordval kan man alltså ge den man syftar till den identitet man själv anser passande.

Orden sexarbetare eller sexsäljare förekom endast i fyra av de totalt 94 artiklar från GP som vi läst. I tre av de fallen var det när artikeln handlade om någon som själv kallade sig sexarbetare.

Det finns såklart personer som säljer sex som själva kallar sig för prostituerade. Det skulle kunna ses som en strategi, att man tar tillbaka orden. Jämför med orden gay eller queer.

Mening produceras genom praktiseringen av språket. Vi behöver ”koder” för att kunna se mening, för att kunna omvandla upplevelse till språk, resultat av

sociala konventioner. Det menar Stuart Hall i sin bok *Representation: cultural representations and signifying practices*. De "Maps of meaning" som vi delar är viktiga för kulturskapande.

*Mening produceras genom
praktiseringen av språket.*

Vad betyder det? De ordval vi gör ger mening åt den som läser det. Vi skapar ett samförstånd, en kulturell sfär, där vi förstår varandra; där vi är överens. Vad får benämningar i media för effekt hos publiken, vad genererar de för bilder hos oss av de som benämns?

I många artiklar i Göteborgs Posten benämns någon eller några personer först som prostituerade och sedan som kvinnor. Det verkar självklart att man ska koppla ihop ordet kvinna med prostituerad, istället för att skriva den kvinnliga prostituerade först och sen möjligtvis kvinna. Ofta benämns de prostituerade senare i texten som, tjejer eller flickor, ibland som unga kvinnor.

De som köper sex kallas genomgående i GP sexköpare, i fåtalet fall för kunder eller torskar. De beskrivs som män i texten utan att först ha benämnts som manliga sexköpare, också här förutsätter man att läsaren ska koppla ihop man med sexköpare. Sexköparna benämns däremot aldrig som killar eller pojkar. Så normen är att män alltid är män, och det alltid är dom som köper sex. Kvinnorna är de som säljer sex. De är ibland unga, väldigt unga (flickor) medan männen alltid är vuxna.

Mannen beskriv oftare som aktiv, som köpare, kund, någon som gör något. Kvinnan beskrivs som mer passiv, hon blir köpt, upplöskad. Hon arbetar inte med sex, säljer det oftast inte ens - hon blir bara köpt.

*De första månaderna vågade inte de
köpande männen plocka upp kvinnor från gatan*

**Mannen beskriv oftare
som aktiv, som köpare,
kund, någon som gör
något. Kvinnan beskrivs
som mer passiv, hon blir
köpt, upplöskad.**

Ändå kan mannen vara kund. Kvinnorna beskrivs som offer. Det är inte så att hon säljer en tjänst, en sexuell och därigenom möjligtvis en moraliskt förkastlig sådan, utan det beskrivs ofta som att hon blir köpt av mannen. De gånger de prostituerade beskrivs som aktiva handlar det om att de stjälar, slåss och hotar.

*Trehundra kronor betalade familjefadern när han på
trettondagens kväll hade sex med kvinnan han träffade
i Rosenlund.*

Mannen är anonym, men ändå en "familjefader". Han är egentligen en vanlig, respektabel människa. Man kan förfasa sig över att en familjefader köper sex. Den som säljer sex har aldrig några barn, såvitt läsaren får förstå. Den som köper sex beskriv ju nästan uteslutande som en sexköpare, varför kallas den andra parten i transaktionen nästan aldrig för sexsäljare? Hur mycket meningsskapande bidrar de här valen av benämningar och adjektiv i bilden av den som säljer sex, frivilligt eller inte?

Jean Aitchinson skriver i sin artikel "The effect of the media on language" om hur viktigt det är med språk, ordval. Hon tar upp ett exempel, G.W. Busch använde ordet "those folks responsible" direkt efter 11 september. Efter att publik reagerat och tyckt att det var ett för positivt laddat ord, så ändrade han sig och använde inte det ordet mer alls.

Hon menar också att de ord man läser i samband med en viss nyhet påverkar vilka ordval man som läsare sen använder när man pratar om händelsen/ämnet.

Hur mycket påverkar media oss i vilka ord vi som läsare sen använder?

Är det så så bilden av den som säljer sex reproduceras? Från myndigheters ordval, genom media (som går i myndigheternas ledband vad gäller ordval), till läsaren som sedan använder dem och således för tillbaka in i dom i samhällssfären? Vem har kontrollen i den kedjan av händelser?

Susanne Dodillet är doktorand vid institutionen för idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet. Hon diskuterar i mars nästa år med sin avhandling "Är sex arbete – svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 70-talet".

– I tyskland kallas den som köper sex till exempel

friare (freier), vilket ju ger en felvrängd romantisk touch, men som också kan ses som att det ger kvinnan makt att välja, att säga ja eller nej till "sina friare". Hon menar att de flesta nog inte tänker på att det betyder det, men att det nog ändå påverkar grundsynen.

– Ordval är viktigt, hur man betecknar något genererar ju en bild av den personen. Debattören Petra Östergren, som skrivit boken Porr, horor och feminist, använde sig till exempel av ordet sexsäljare, för att det var mest neutralt ■

Handen som gungar vaggan

Prostituerad, hora eller sexsäljare – vilket ord ska man använda i artikeln? Läsa rapporter eller åka ner till Rosenlund – hur får man fakta? Alla är inte överrens om ur man skriver om prostitution. Tre GP-journalister berättar om sin syn och sina erfarenheter.

Rättsprotokoll och socialstyrelsens rapporter, socialarbetare och närpolis. Vilka källor använder man sig av, hur får man sina uppslag när man skriver om prostitution? Hur värderar man källor och hur svåra är de att få tag i?

Per Nygren har arbetat många år som kriminalreporter. Han säger att han ofta får uppslag genom egna idéer, som: vem är det som köper sex? Han har regelbunden kontakt med kvinnor som säljer sex då han skrivit om det i många år och enkelt kan ringa och få reda på om något hänt. Han ringer även upp prostitutionsgruppen och polisens traffickinggrupp med jämna mellanrum och kollar vad som är på gång.

– Man kollar ju tingsrättsprotokoll, eller det som är vanligare vad gäller sexköpsbrott, att det inte ens går till tingsrätten utan att det är en åklagare som beslutar om böter. Även då blir det offentliga handlingar som man kan begära ut.

Per Nygren menar att det ur en journalists synpunkt är relativt lätt att få tag i folk att snacka med. Till skillnad från andra underjordiska verksamheter så säljs ju en tjänst, som är laglig att sälja, men inte att köpa. Därför finns annonser och det går att få tag i folk att intervjuas. När rapporterna från socialstyrelsen kommer ut är de gamla, alltså inga viktiga källor enligt Per och inte särskilt intressanta, de kan däremot läsas som bakgrundsinfo.

– Jag vill mer beskriva en konkret verklighet som jag ser, säger Per Nygren.

Johanna Bäckström-Lerneby har jobbat i 16 år som journalist. Hon började jobba extra som sportreporter under gymnasiet på Norrbottens Kuriren. När hon var 21 blev hon anställd på GP och jobbade där i tolv år. Nu jobbar hon på SVT. De sista åren på GP var hon med i deras krimigrupp, hennes bevakningsområde var polis, domstol, åklagar och kriminalitet. Där ingår prostitution ofta.

– Uppslagen är ofta egna idéer. Som krimreporter hade jag också som rutinbevakning att varje dag gå till Tingsrätten och läsa de offentliga pappren som kommer in dit, häktningar, åtal, förordnade offentliga försvarare med mera.

Johanna Bäckström-Lerneby berättar att vilka källor hon använt beror på vilket jobb det gäller; dokument, muntliga källor i form av prostituerade och torskar. Uttalanden av myndighetspersoner till exempel socialtjänstemän, poliser, åklagare är vanligt. Hon berättar att när man jobbat länge som reporter skaffar man sig källor inom alla spektra.

– Jag kan inte säga att poliser generellt är bra källor, däremot kanske en polis kan vara en väldigt bra och trovärdig källa för mig eftersom jag vet det. Generellt i större jobb försöker jag alltid också tala med dem jag skriver om. Till exempel de prostituerade om det nu handlar om prostitution. För den sakens skull behöver man inte tro på allt de säger. Man får alltid dubbelkolla och värdera sina källor.

Karin Wettre har arbetat tio år som journalist. På Göteborg-Posten arbetade hon mellan 1999 till 2004 och då, precis som Per och Johanna, i deras krimgrupp. Nu jobbar Karin på SVT. Idéer till sina artiklar om prostitution fick hon genom exempelvis åtal, framställan om offentlig försvarare samt handlingar inför häktningsförhandlingar från tingsrätten.

– Man får också uppslag från egna reflektioner, samtal från källor, samtal med ansvariga poliser och socionomer med ansvar för prostitutionsfrågor inom kommunen, säger hon. Karin använde sig även av rapporter från Brottsförebyggande Rådet och Socialstyrelsen, som hon tycker är bra faktaunderlag och som nyhetskrok.

– Alla grupper är trovärdiga överlag. Men det kan ju också finnas individuella skillnader.

I vår studie ser vi att de som oftast kommer till tals i media när man skriver om prostitution är

myndigheter; framförallt från polis och rättsväsende. Hur resonerar journalister om vem som kommer till tals när man skriver om prostitution?

Per Nygren menar att som inom alla ämnen är det ett problem att myndigheter ofta kommer mest till tals. Han tror att det är den lättaste vägen att gå och det är samma sak när man skriver om prostitution. Han har ändå uppfattningen att han själv ofta låter prostituerade komma till tals och tycker inte att det finns några svårigheter med att kontakta dem eller att få en intervju.

– Jag tycker att det är viktigt att man behandlar dem som helt vanliga människor, som de ju är, menar han. Han upplever också att de gärna vill prata med journalister. Per Nygren säger också att han upplever att när han låtit sexsäljare som är nöjda med sin situation komma till tals har han fått kritik, folk har kallat honom för en okritisk reporter. Både socialarbetare och kollegor på tidningen har kritiserat honom. Men han säger att han litar på den prostituerades uppfattning om hur det ser ut.

– De som vill prata är inte uppenbara missbrukare. Det är oftast svenska tjejer, inte så många invandrare. Jag tror att de som inte är från Sverige kanske ser på tidningar på ett annat sätt, mer som en myndighet.

Johanna Bäckström Lerneby tycker generellt sett att man i så stor utsträckning som möjligt ska tala med dem man skriver om. Det behöver inte betyda att de

” Han upplever att när han låtit sexsäljare som är nöjda med sin situation komma till tals har han fått kritik, folk har kallat honom för en okritisk reporter. Både socialarbetare och kollegor på tidningen har kritiserat honom.”

”Hon poängterar att bara för att en grupp människor använder en viss benämning ska man som journalist inte köpa det rakt av. Man ska alltid tänka själv.”

för den skull är citerade i artikeln.

– Det beror helt på vilken typ av artikel man menar. En åtalsartikel eller notis på ett åtal lägger man inte lika mycket tid på som ett granskande reportage. I vissa artiklar kan jag till exempel ha talat med tio personer men har bara citerat två i artikeln.

Hennes erfarenhet är att socialtjänsten och andra myndigheter gärna ställer sig som en mur kring offer för prostitution, det vill säga, de gör allt för att du som journalist inte ska kunna ställa dina frågor till dem. Det gör arbetet tungjobbat ibland, säger hon.

– Jag har bett folk kontakta mig via nätet, på forum av olika slag. Vid Rosenlund i Göteborg går det också kvinnor som säljer sex och där kan man prata med dem. I och med att jag har skrivit artiklar om prostitution innan, är det många gånger så att de kontaktar mig för att tipsa om olika saker.

Karin Wettre tror att de som oftast kommer till tals är polisen eller socionomer som arbetar med problematiken.

– Tyvärr är det ju ”enklast” att ringa till polisen, socionomen eller forskaren på kontorstid för att höra om vad de anser omkring en ny undersökning från Socialstyrelsen till exempel. Jag tror att det har en så enkel förklaring.

Hon menar att det dessutom kan vara lite ”jobbigt” att som journalist ta sig till exempelvis Rosenlund i Göteborg, och gå och ta kontakt med tjejerna som jobbar där. Hon berättar att hon själv har gjort det och att som kvinnlig reporter, trots att hon tagit på sig vad hon kallar ”mycket prätig klädsel”, uppfattas som ett nytillskott, en ny intressant prostituerad att kolla in, för sexköparna.

– Det är en väldigt jobbig känsla att gå där. Men samtidigt kan det ge en otroligt stark känsla som ger en ny dimension till reportaget och man kan få intressanta och värdefulla synpunkter från tjejerna själva. Men man måste våga gå dit. Och det är det inte alla som gör.

Karin Wettre tror att många journalister är lite lata, eller kanske inte tänker på att man kan intervjua de prostituerade själva. Man tar hellre myndighetspersoner, trots att de prostituerade ofta har mycket intressanta synpunkter.

– Jag har gått själv till Rosenlund i Göteborg eller till Malmskillnadsgatan i Stockholm, för SVTs och Rappports räkning, och gått fram till tjejerna. Jag har presenterat mig och undrat om jag får ställa lite frågor. Och det har gått bra. Så länge de inte har haft kunder så har det varit ok. Men det måste ju vara en snabb intervju, vi som journalister är ju där på deras arbetstid. Och så har tjejerna fått vara anonyma.

Språket är en central del av journalistens arbete. Men hur viktigt är det vilka ord man väljer att använda?

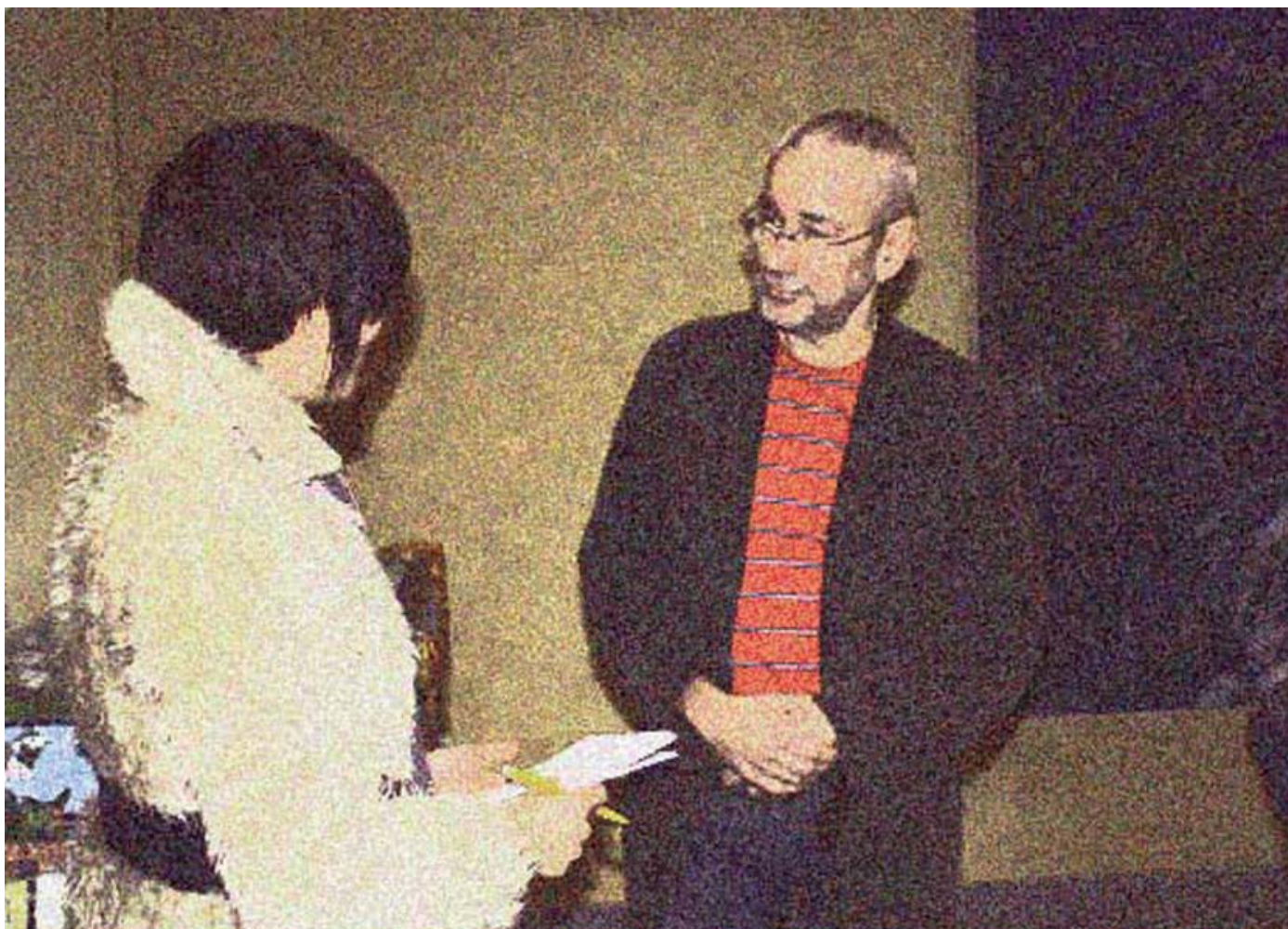
Per Nygren tycker att språket är viktigt. Man ska ge en ofärgad bild av de eller det man skriver om.

– Hallick är till exempel ett problematiskt ord som är färgat. Ibland kan det vara bra att använda ord som provocerar, även i nyhetstexter, för att få folk att läsa och inte sova sig igenom texten. För att få folk att haja till.

Han berättar att man inte har särskilt mycket textdiskussioner på Göteborgs-Posten. Han är i stort sett fri att välja ord själv. Det viktigaste är att man ska veta varför man har valt ett ord.

– 17-åriga manliga mördare kallar jag pojkar. Jag vill att han ska vara en pojke i min text, säger Per.

I texter om prostitution använder han både prostituerad och sexsäljare. Hora är inte ok, det är nedsättande menar han.

– Jag hoppas jag har mitt eget språk, jag plockar historien från andra men berättar min egen.

Johanna Bäckström Lerneby tycker inte att det är så viktigt att man ska använda neutrala ord.

- Vilka ord som är laddade beror på vem man är. Jag tycker man ska skriva som det är. Så folk förstår. Det är ändå det som är poängen med att vara journalist. Jag ska berätta något för någon.

När hon skriver artiklar är det inte viktigt vilka be-

nämningar hon använder.

– Jag kan tänka mig att jag använder prostituerad mest, men de som säljer sex och vill göra det till ett vanligt jobb, använder ordet sexarbetare, vet jag. Hallickarna som också jobbar med det på ett sätt, brukar använda ordet hora.

Hon poängterar att bara för att en grupp människor använder en viss benämning ska man som journalist inte köpa det rakt av. Man ska alltid tänka själv.

Samtidigt menar hon att det finns det klara poänger

med språksmitta, till exempel när man vill citera eller visa vad domstolen använder för språk i en dom.

Karin Wettre anser att självklart är språket viktigt och tänker på att använda sig av neutrala ord när det finns. I sina artiklar har hon använt sig av ordet prostituerad.

– Jag har gjort reflektionen att man i artiklar från Holland och Tyskland ofta använder ordet sexarbetare, kanske för att kvinnorna där är bättre organiserade som yrkesgrupp.

Hon håller med om att det kan finnas en risk för språksmitta, att man till exempel skriver sexsäljare om en källa använt sig av det.

Vår hypotes är att det finns ett ”horstigma” (sexarbetaren framställs som ett offer, missbrukare, inte som en del av det ”riktiga” samhället eller som en ”riktig” kvinna) som syns i media och att media bidrar till att reproducera det. Journalisterna håller inte riktigt med om den bilden.

Per Nygren menar att samhällets bild – som är synlig genom lagstiftning, är utgångspunkten. Om man skulle ha en annan utgångspunkt får man kritik. Han kallar det en ”tyst överenskommelse”. När man befäst vissa föreställningar som vi antas vara överens om, då är det svårt att gå emot.

De han intervjuar som är sexarbetare vill som regel

vara anonyma, vilket gör att de kan upplevas som mindre personliga. Han menar att det är svårt att göra dem till verkliga människor då, utan ett namn och ett ansikte.

– De känner sig stigmatiserade men inte av mina texter. De kan säga att de är stolta över sitt arbete, men inte så stolta att de kan träda fram med namn och bild.

Ibland har han försökt kringgå det genom att använda deras shownamn. En person som har gett prostituerade ett ansikte är Roshina Sambo.

– Det är ju verkligen inte alla är nöjda med, säger han.

Johanna Bäckström Lerneby tror att den uppfattningen är väldigt vanlig.

– I samtliga fall där jag har talat med prostituerade har det också visat sig att, om man bara skrapar på ytan lite, har de varit med om traumatiska saker som övergrepp på olika sätt. Det gäller även prostituerade som varit väldigt tuffa i offentliga debatter.

Hon menar att man som samhälle inte ska betrakta prostitution som ett vanligt yrke och tycker heller inte att man ska betrakta förmedlingstjänsten hallick som ett vanligt yrke

– Personligen skulle jag ha svårt att acceptera om mina döttrar valde prostitution som yrke, jag skulle vilja ge dem ett annat val.

Johanna Bäckström Lerneby tycker att det finns mycket som är skit, när det gäller hur prostituerade framställs i media men också mycket som är fantasiskt bra. Det finns inte bara en bild, det finns många.

– Jag tror, att i vissa artiklar kan det vara så att man reproducerar en bild, i andra inte alls. Det är olika beroende vilken typ av artiklar man skriver. Och vem som är reporter.

Karin Wettre håller inte med om att prostituerade inte skildras som ”riktiga kvinnor”.

– När man skriver ange ”media” blir det ett väldigt

”Det är en annan värld som kanske uppfattas som svår att närma sig för journalisten. Och visst, för många kan det nog vara svårt att identifiera sig med en prostituerad tjej, i jämförelse med till exempel en tvåbarnsmamma som inte fått dagisplats.”

vitt och brett begrepp. Självklart har ju kvällstidningarna sina vinklingar som skiljer sig från morgontidningarnas. Eller att SR och SVT skiljer sig från TV3. Att man inte lika ofta låter de berörda komma till tals som i andra nyhetsartiklar menar hon kan bero på lättja och att man kanske är rädd för att ta kontakt med prostituerade.

– Det är en annan värld som kanske uppfattas som svår att närma sig för journalisten. Och visst, för många kan det nog vara svårt att identifiera sig med en prostituerad tjej, i jämförelse med till exempel en tvåbarnsmamma som inte fått dagisplats, som ju också kan vara en annan sorts ”case” i en artikel.

Karin Wettre poängterar hur viktigt det är att våga lämna redaktionen och kanske riskera att få ett nej tack från tjejerna.

– Det är inte lika lätt att få kontakt med en tjej som arbetar som prostituerad som det är att få kontakt med en forskare eller polis.

Hon menar att det också kan bero på att tjejerna som arbetar som prostituerade arbetar kvällstid då nyhetsartikeln ska vara redigerad och klar och journalisten vill gå hem ■

Sexsäljare framställs ofta i media som en homogen grupp, kvinnor med liknande bakgrund som förenas på många fler sätt än det att de säljer sex. En bild som inte stämmer överens med verkligheten. När en sexsäljare träder fram i media är de inte alla sexsäljare som känner att deras röst blir hörd.

De bortglömda

Emma har sålt sex men slutat, nu jobbar hon aktivt mot prostitution genom nätverket PRIS (prostituerades revansch/rätt i samhället). Alva Lund och Greta Garbo fick vi kontakt med via ett sexarbetarforum på internet. De arbetar båda med att sälja sex. Vi intervjuade alla tre via e-mail. Detta är deras tankar om prostitution och media.

Hur tycker du att sexsäljare framställs i media?

Emma tycker att medierna vill att rollerna ska vara tydliga - man måste vara ett offer hela livet för att vara mot sexindustrin.

– Ville jag skulle jag kunna uttala mig i media varenda vecka - men jag vill inte. Media skulle dock gladeligen ge mig chansen.

Greta menar att prostituerade framställs i media som personer som inte kan prata för sig själva.

– Det skrivs och talas över våra huvuden om oss inte till oss. Etablissemangen har skapat en bild av oss, att vi är några stackars offer. För att vara politiskt korrekt är det viktigt för media att behålla och förstärka den bilden.

Alva Lund upplever det personligen inte som så viktigt hur sexarbetare framställs i media. Men hon

tycker sig se att de ofta framställs som olyckliga utnyttjade offer, som väldigt glamorösa och ytliga eller som att de alltid är lyckliga och kåta; ”den lyckliga horan”. Hon tror att det kan bero på att prostitution är så laddat med olika föreställningar och samtidigt så pass tabubelagt vilket leder till att media tenderar att vara stereotyp. Sex säljer, att ha med en prostituerad i något sammanhang säljer, menar Alva Lund.

– För de flesta så är prostitution inte något som de stött på i verkligheten, de har bara mött det i media och därmed så är det lättare att använda sig av stereotyper. anser Alva Lund.

använder dem för att sätta namn på något berättat hur personen ser på det. När politiker till exempel använder ordet torsk, så gör de det i nedsättande syfte och för att fördoma och provocera. Inte många sexsäljare kallar sina kunder för torsk. Skulle en kund kalla mig för hora tar jag illa vid mig, eftersom hora är ett negativt ord för mig, om det inte ingår på ett ömsint sätt i kärleksakten.

Själv använder hon både sexsäljare, sexköpare och i ett vidare perspektiv prostitution och prostituerade. Hon tror inte att journalister använder nedsättande ord utan mest prostituerade, sexsäljare och sexkunder.

Alva Lund tycker inte att ordval är särskilt viktigt. Hon använder själv olika ord beroende på sammanhang. Prostituerad och sexsäljare är det ord hon tror är vanligast i media.

Har du förtroende för det som står om sexarbetare i tidningarna?

Greta Garbo har inget förtroende för det som står om sexarbetare i media.

– Nej, naturligtvis inte. Inte ens om det är jag själv som blivit intervjuad. Jag vet från journalisters egna ord, att de inte kan trycka vissa saker. Det måste vara politiskt korrekt och det blir då inte alltid med sanningen överensstämmande.

Alva Lund menar att för just den lilla del av verkligheten som skildras i en tidningsartikel så har hon förtroende.

Hur mycket har du själv kontakt med media?

– **Jag har flera gånger** blivit kontaktad av olika tidningar, speciellt om de ska göra ett större reportage, säger Greta Garbo.

Dessutom har hon ett antal gånger försökt att få artiklar publicerade med hennes bild av sin egen verklighet, då det skrivits något helt tokigt om prostitution.

– Men även om tidningen vill publicera, så vågar de inte av risk för att inte vara politiskt korrekta. Jag välkomnar den dagen då tidningsfolk vågar uttrycka sin egen åsikt och slutar hyckla för politiker och överhet

Hon tycker inte att hon blivit citerad korrekt. Numera begär hon ett skriftligt avtal på att få läsa, eventuellt ändra och godkänna artikeln innan publicering. Hon gör aldrig telefonintervjuer, eftersom hon då inte har den koll hon vill ha.

Alva Lund har själv inte haft någon kontakt med media

I vår undersökning har vi märkt att myndigheter som det sociala, polisen, domare, och forskare ofta kommer till tals men att sexsäljare själva inte gör det. Hur tänker du kring det? Vem tror du oftast kommer till tals i media när det handlar om sexhandel?

”Det är så kallade experter och politiker som pratar över våra huvuden och tyvärr drar alla över en kam. Jag vet inte i vilket annat sammanhang som de det berör inte får yttra sig.”

Greta Garbo tycker att det syns bara man tar sig tid att läsa artiklarna angående prostitutionsdebatten. De debattartiklar där sexsäljarna fått göra sin röst hörd, kan man räkna på en hand, menar hon.

– Det är så kallade experter och politiker som pratar över våra huvuden och tyvärr drar alla över en kam. Jag vet inte i vilket annat sammanhang som de det berör inte får yttra sig. I protokoll från riksdagen står det tydligt hur vår justitieminister Beatrice Ask inför ledamöter i riksdagen säger att vi inte ska få yttra oss.

Greta upplever att experterna inte anser att sexsäljare vet sitt bästa och inte kan tala för sig själva.

– Det är faktiskt sant. De har den inställningen tyvärr.

Alva Lund gissar att det är socialarbetare och polisen som mest kommer till tals i den typen av artiklarna.

– Det finns ett slags omyndig- och

idiotförklarande av sexarbetare, man kan helt enkelt inte ha något vettigt att säga ifall man är sexarbetare och man kan inte veta sitt eget bästa.

Vår teori är att det finns ett "horstigma" som syns i media. Det vill säga att personer som säljer sex beskrivs som objekt, offer, utanför samhället – helt enkelt inte någon "vanlig kvinna", och att media bidrar till att återskapa den bilden i samhället. Vad tror du om den utgångspunkten? Bör man förändra det och i så fall hur?

Emma tycker att den teorin redan är stött och blött ordentligt och att "horstigmat" inte är någon nyhet. – Jag stöder "sexköpslagen" och anser att prostitution är ett samhällsproblem. Jag har trista erfarenheter men jag är inget offer - jag är framgångsrik i mitt yrke och har en underbar familj. Tyvärr vill media hellre att rollerna ska vara tydliga - man måste vara ett offer hela livet för att vara mot sexindustrin.

Hon tycker att det vore mer intressant att diskutera "Den åttonde mannen". Hon syftar på undersökningar som visar att var åttonde svensk man har köpt en annan människa för sexuella ändamål. – Men dessa svin som sviker sin livspartner skrivs det aldrig om. Lögnerna de serverar hemma skrivs det aldrig om. De hälsoriserar de utsätter sin familj för skrivs

det aldrig om, säger Emma. Hon menar att det är mycket lugnare då att diskutera kvinnan, hennes "val" och hur hon framställs. Men att sanningen är att om det inte fanns köpare skulle det inte finnas säljare, något hon tycker man borde fokusera mer på istället.

– Men det gör man inte för det skulle ju störa patriarkatet så in i helvete, om vi ifrågasatte deras "rättigheter" att utnyttja sina medmänniskor och svika sina närmaste. Horstigmat ska förvisso bort men det ska prostitutionen också!

Greta Garbo håller med oss i vår utgångspunkt och säger att man naturligtvis ska förändra det men det kommer inte ske över en natt.

– Men genom att låta oss få tillträde till media och själva få yttra oss, de som vill, så kommer bilden av oss så sakta att ändras. Flera av

"Jag är framgångsrik i mitt yrke och har en underbar familj. Tyvärr vill media hellre att rollerna ska vara tydliga - man måste vara ett offer hela livet för att vara mot sexindustrin."

oss bloggar och allmänheten har redan börjat förstå att alla sexsäljare inte är en Lilja 4 ever, säger Greta Garbo.

Hon medger att vissa är det, men poängterar att en stor del är helt frivilliga sexsäljare som älskar mot betalning på sin fritid eller som del av sin försörjning, eller hela sin försörjning.

Hon menar att visar man den svarta sidan, så borde även den vita ska visas och alla varianterna däremellan.

– Prostitution är en komplex fråga, som varken ska bestraffas eller glamouriseras. Däremot ska den upp i ljuset på ett äkta och sant sätt och där kan media hjälpa till.

Alva Lund tycker även hon att den utgångspunkten låter rimlig. – Jag tror att det är mycket svårt att förändra eftersom horstigmat sitter så pass djupt i kulturen ■

Som en av fyra i Göteborgs Prostitutionsgrupp, en del av socialförvaltningen, har Anna Hulusjö regelbunden kontakt med sexsäljare. Hon är besviken på den generella bilden av dem i media. Den är oansvarig och reproducerar stereotypa bilder av prostitution.

– Jag har inget förtroende för det som skrivs i media om prostitution

– **Det gagnar inte vår målgrupp**, säger socialarbetaren Anna Hulusjö. Sexsäljarna hörs inte förutom kanske två röster. Det är en märklig föreställning om att en ska kunna tala för hela gruppen. Kanske bryr man sig inte?

Enligt Anna målar media upp en polariserad bild. Å ena sidan finns *Det idealiska offret* som varit utsatt för övergrepp, kommer från en problemfamilj och är missburkare. Å andra sidan finns bilden av *Den lyckliga horan* som är egen företagare, har kontroll över den egna sexualiteten och använder den för att tjäna

pengar.

– Den lyckliga horan är också ett offer, men för bilden av Det idealiska offret och den stigmatisering den medför. Hon är ett offer eftersom hon inte får betala skatt och har en pensionsgrundande inkomst.

Anna har själv ingen egen bild av den prostituerade, hon har många.

– Problemet med medias bild är att så ser inte verkligheten ut, anser Anna. Sexarbetare är en heterogen grupp, visserligen har de gemensamma drag. Men faran ligger i att man börjar lista de dragen.

Inom Prostitutionsgruppen diskuteras ständigt varför media väljer att inte nansera bilden av sexsäljare. Kanske är det för att det finns ett sug och ett intresse i för prostitution. Det upplevs som spännande och sensationellt och då blir inte nanserna intressanta.

– Man glömmer de maktordningar som korsas inom prostitution: sexualitet, etnicitet och könsmaktsordning. Prostitution finns inte i ett vakuum utan i en samhällelig kontext, säger Anna.

Anna beskriver prostitution som ett kontinuum av frivillig sex, porr, prostitution och sexuellt våld. Det finns inga skarpa gränser utan de kan alla finnas i varandra.

– Det finns frivilligt sex med inslag av porr men det finns också sexuellt våld inom porren, förtydligar Anna.

Hon tror att definitionen av en prostituerad är föränderlig medan vissa bilder är traditionella.

– Den lyckliga horan har förändrats. Förr talade man inte om den företagsamhet som nu ingår i begreppet. Eller att prostitution är en del av den kvinnliga frigörelsen och den sexuella revolutionen. Det har förstärkts i och med queerteorin och debattörer som Petra Östergren.

Arbetet på prostitutionsgruppen beskriver Anna Hulusjö som ett drömjobb. Hon har ett starkt engagemang i kvinno- och genusfrågor. I sitt arbete kan hon arbeta på många olika nivåer: politiskt, hålla föreläsningar och med klienter.

Anna är bestämd i sina åsikter och poängterar flera gånger att hon vill läsa artikeln innan den kommer i tryck. Efter att hon och en kollega skrivit en rapport om prostitution bland unga hade de själva mycket kontakt med media, en upplevelse som inte bara var positiv.

– Syftet med rapporten var att få in ny kunskap i gruppen, väcka medvetenhet och nå unga människor. Om media skriver en idiotartikel kan det förstöra vårt arbete. Vi hade huvudvärk hela våren för att vi

oroade oss för hur den skulle tas emot. Om vi ska vara med i media ska det gagna vår verksamhet.

Anna och hennes kollega valde att hålla en presskonferens. På så sätt hoppades de ha så mycket kontroll som möjligt över rapporten och vad som skrevs om den.

När jag först talade med Anna på telefon för att boka en intervju med henne frågade jag om hon kunde hjälpa mig att få kontakt med sexsäljare för ytterligare intervjuer. Men Prostitutionsgruppens policy är att inte förmedla kontakter till någon, varken media eller forskare. Syftet med den policyn är att värna sina klienter.

– Inte alla kan hantera kontakten med media på ett bra sätt, säger Anna. Om man är ”spännande” kan man lätt bli utnyttjad och exploaterad.

Hon tycker ändå att det är viktigt att även sexsäljares röst får höras och uppmuntrar media att själva ta kontakt med sexsäljare. Då riskerar inte heller Prostitutionsgruppen att deras relation till klienten ska skadas.

” – Syftet med rapporten var att få in ny kunskap i gruppen, väcka medvetenhet och nå unga människor. Om media skriver en idiotartikel kan det förstöra vårt arbete. Vi hade huvudvärk hela våren för att vi oroade oss för hur den skulle tas emot. Om vi ska vara med i media ska det gagna vår verksamhet. ”

” – Den liberala diskursen tycker ju att man ska promota ”Den lyckliga horan” och införa arbetsregler och på så sätt öka den sociala acceptansen. Men det tror inte jag är rätt väg att gå.”

Prostitutionsgruppen arbetar uppsökande på gatan. Två personer är ute med bil i Rosenlund en gång i veckan. Om de träffar en ny person presenterar de sig, berättar vad de gör och hur de kan hjälpa till. Om personen är avvisande försöker de att inte vara påträngande.

– Vi arbetar relationsbyggande. Vi tränger oss inte på och trakasserar folk utan respekterar att de inte vill prata. Det kan ju vara olika från dag till dag också, säger Anna.

Namnet Prostitutionsgruppen är något som ständigt diskuteras. En av fördelarna enligt Anna är att namnet är tydligt, men det är också laddat och exkluderande. Få män som säljer sex ser sig som prostituerade och de som befinner sig i den oetablerade gråzonen kan avskräckas. Vilket blir ett problem då Prostitutionsgruppen vill nå ut till alla.

– Många sexsäljare gillar inte ordet prostituerad som begrepp, det finns en essentialism i ordet. Därför säger jag själv till exempel inte misshandlad kvinna utan kvinna utsatt för misshandel. Man *är* prostituerad, det blir något mer liksom.

Anna pratar istället om personer som befinner sig i könshandel. På så sätt kommer personen i fokus vil-

ket Anna tycker är jätteviktigt. Men samtidigt framhåller hon att det är olika bland sexsäljarna. På gatan kallar många sig prostituerad eller till och med hora och det är de som oftast har prostitutionen etablerad i sin självbild. På nätet är det vanligare med sexarbetare, sexsäljare eller eskort.

– Men det finns inga vattentäta skott. Samma person kan finnas både på gatan och på nätet.

Att det finns ett horstigma tror Anna är en riktig uppfattning. Men hon har ingen lösning på hur man ska bryta stigmat.

– Den liberala diskursen tycker ju att man ska promota ”Den lyckliga horan” och införa arbetsregler och på så sätt öka den sociala acceptansen. Men det tror inte jag är rätt väg att gå.

– Prostitution kommer aldrig att ses som vilket yrke som helst. Det finns några sexsäljare som trivs med det, men de är inte i majoritet. Man måste se till maktperspektivet. 70 procent av dem som säljer sex på bordellerna i Holland är av annat etniskt ursprung än holländskt, vid Rosenlund finns samma problematik: en absolut majoritet av utländska kvinnor. Det är inte oproblemiskt. Man måste ställa sådana frågor innan man tar en teoretisk debatt ■

– Jag tycker att media behandlar sexäljarna schysst

I Göteborgs-Posten är polisen de som oftast får uttala sig om prostitution. Då är det kanske inte konstigt att de tycker bilden som ges där är riktig. Mats Paulsson på Göteborgspolisens är nöjd.

Det är Traffickinggruppen

som arbetar med prostituerade i Göteborg och Mats Paulsson är gruppleddare sedan starten 2002. De främsta uppgifterna för Traffickinggruppen är människohandel och koppleri. Men man samarbetar mycket med Prostitutionsgruppen och arbetar med och möter sexsäljarna vid Rosenlund. Mats Paulsson tycker att han kan se en viss förändring av rapporteringen av sexsäljare över tid.

– Sedan sexköpslagen då man fick upp ögonen för prostitution tycker jag att man får en rättvis bild av hur det ser ut. Man försöker belysa både de som tycker lagen är dålig och de som tycker den är bra.

Han kallar sexsäljarna för ”tjejerna” och förklarar att för honom är de alla individer.

– Vi är ju till exempel inte polisman hit och polisman dit, utan det är ju ett förnamn. Kollegor är tjejer och killar. Samma sak är det med tjejerna vi möter ute.

Även om polisen använder sig av ordet ”tjejer” så tror Mats att orden prostituerade och sexsäljare är vanligast i tidningarna. Sexsäljande män stöter Mats sällan på.

- Det finns män, men i den öppna prostitutionen är det bara ett fåtal. Vi ser inte dem på samma sätt. Det finns kanske inte lika mycket.

Mats Paulsson har förtroende för

det som står i tidningen om prostitution och tror att de som förespråkar fri prostitution är de som får mest utrymme. Men det är inte Mats verklighet utan han anser att de som vill är i absolut minoritet.

– Våra tjejer är trötta på den bilden. De säger att kunde de sluta så skulle de göra det. De förstår inte hur man orkar framställa det som om det vore något bra. Men de vill inte själva vara med i tidningarna, de är inte alltid så mediala.

Att det skulle finnas ett ”horstigma” håller Mats Paulsson med om, men han tycker inte att det finns exklusivt i media.

– Det finns väl i hela samhället och speglar nog bara samhällets bild. Men det är ofta en bild som tjejerna själva lägger på efter ett tag.

Mats berättar om en kvinna i Stockholm som en helg i månaden åker till Göteborg för att möta en fast kund på fredagen och en på lördagen. Tillsammans med sexköparna går hon på teater, träffar vänner och äter middagar. För det får hon 15 000 kronor per natt men tycker inte själv att hon är prostituerad.

– Hon säger att hon skulle ha sex med de här männen även utan betalning, förklarar Mats och fortsätter berätta att enligt hans erfarenhet är det först senare som tjejerna får ett bakslag.

– Det är de yngre, snyggare tje-

” – Våra tjejer är trötta på den bilden. De säger att kunde de sluta så skulle de göra det. De förstår inte hur man orkar framställa det som om det vore något bra. Men de vill inte själva vara med i tidningarna, de är inte alltid så mediala.”

jerna som kan ta rejält betalt och tjäna upp till 60 000 kronor på tio dagar. Men när de blir äldre måste de jobba hårdare eftersom de måste ta mindre betalt och välja äldre gubbar som de andra tackat nej till.

Mats beskriver det som att många av de äldre sexsäljarna känner sig kastade på tippen och enligt honom är det först då som de ser sig som en hora. De har trott att de varit värda något men har lurat sig själva. På så sätt bidrar även de till stigmatiseringen.

– Har man sex med massa personer får man nog till slut den bilden av sig själv, tror Mats.

Många säger att de bara ska tjäna ihop till utbildningen, men de blir kvar ändå. De får ett självförakt. En del ser vi inte sen, men det känns som om majoriteten inte klarar av det ■

I januari släpps boken som kommer att röra om i den svenska prostitutions-debatten. I alla fall om man får tro författaren, Susanne Dodillet, själv.

– Jag kommer nog att få en hel del kritik, säger hon.

Inte politiskt korrekt

Susanne Dodillet läste sin grundutbildning i kulturvetenskap i Tyskland, där hon är född och uppvuxen. För nio år sedan flyttade hon till Sverige.

Hon gick och såg filmen *Shocking truth* på Göteborgs filmfestival och blev upprörd för att hon tyckte den var så ensidig. Det är en dokumentärfilm av Alexa Wolf som handlar om porrbranschens utnyttjande av kvinnor. Både RFSU och ROKS gav stöd till den och när den kom blev den mycket uppmärksam och visades bland annat i riksdagen. Senare har mycket kritik riktats mot den.

Susanne Dodillet blev förvånad när hon pratade med sina svenska vänner om filmen, de tyckte den var

fantastiskt bra och viktig.

Själv var hon van vid den tyska "mainstream-vänsterns" uppfattning gentemot människor som arbetar med att sälja sex; att man inte fördömer och istället kämpar för deras rättigheter. Själv tyckte hon att filmen var ensidig och inte alls så dokumentärt trovärdig som den utgav sig för att vara.

Hon tyckte sig se en generell skillnad mellan uppfattningen i Sverige och Tyskland och bestämde sig för att skriva om det. Hon skrev en d-uppsats i ämnet vid Göteborgs universitet och fick efter det en doktorandplats där.

I januari kommer hennes bok ut ”Är sex arbete? -svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 70-talet”, som också är den avhandling som hon disputerar med i mars nästa år. Vi träffar henne på Humanisten i Göteborg, där hon har sitt kontor, för att prata om hennes uppfattning om hur sexsäljare skildras i svensk media.

Hur tycker du att sexsäljare framställs i media i Sverige?

– Jag tycker att de framställs som offer. Det har till viss del förändrats genom Petra Östergrens artiklar och bok, som visar en bild av prostituerade som vanliga kvinnor med mål, förhoppningar och drömmar. Jag sympatiserade med henne, vilket visade sig vara enormt kontroversiellt.

Hon skrev en debattartikel om Socialstyrelsens rapport 2003 där hon höll med Petra Östergren om att man visade en gammaldags kvinnoosyn, där de prostituerade var drogade, sexuellt utnyttjade och offer. Efter det tog Östergren kontakt med henne och sa att det var det första positiva någon skrivit om henne. Idag är de goda vänner.

Har du förtroende för det som står om sexsäljare i tidningarna?

”Själv var hon var van vid den tyska ”mainstreamvänsterns” uppfattning gentemot människor som arbetar med att sälja sex; att man inte fördömer och istället kämpar för deras rättigheter.”

– Nej det har jag inte eftersom de själva inte kommer till tals. Ofta styrs de som uttalar sig av politiska ideologier och är politiskt korrekta. Det är oftast de som försöker ”rädda” prostituerade, politiker och en och annan forskare som kommer till tals. Det är ofta samma experter som uttalar sig gång på gång, till exempel Sven-Axel Månsson (professor i socialt arbete som arbetat och forskat kring prostitution, red. anm.) som har byggt hela sin karriär på det och säger vad politikerna vill höra.

Vem tror du oftast kommer till tals i media?

– Sven-Axel Månsson, haha. Nej, men det är ofta olika hjälpprojekt, myndigheter och de som försöker rädda de prostituerade. Få vågar använda Petra Östergrens perspektiv. Nu handlar prostitutionsdebatten istället om trafficking och barnprostitution. Kolla på

” Det allmänt rådande perspektivet är i Sverige det radikalfeministiska. Efter Petra Östergrens bok och medieinlägg har även ett queerteoretiskt perspektiv börjat synas i debatter.”

när man började diskutera trafficking i Sverige. Det kom i och med inträdet i EU och Palermoprotokollet. Men det har funnit lagar kring detta i Europa i hundra år. I Sverige tycker man att man är så duktig för att man är ”först i världen” med det, men det är man inte.

Vilka samhällsperspektiv är synliga i media?

– Det allmänt rådande perspektivet är i Sverige det radikalfeministiska. Efter Petra Östergrens bok och medieinlägg har även ett queerteoretiskt perspektiv börjat synas i debatter.

Är ordval viktigt; prostituerad, sexarbetare, eskort, sexsäljare?

– Ja, ordval är viktigt, hur man betecknar något genererar ju en bild av den personen. Petra Östergren använde sig av ordet sexsäljare, för att det var mest neutralt.

Vilka ord använder du?

– Jag använder ofta prostitution och prostituerande, även om jag kan se att det är väldigt passiviserande. Många som säljer sex använder ju ordet prostituerad och då blir det lätt att man själv gör det också när man skriver om det. Man kan ju teoretisera kring det här med att ta tillbaka orden också så som man kan se med gay, bög och queer. Det finns också en hor-

rörelse i Tyskland där man säger ”vi är horor, vi är starka kvinnor”. I en artikel kan man använda olika ord beroende på kontexten.

Vilka ord upplever du att man använder i media?

– Jag tror man använder prostituerad mest i media. Jag tror inte att man använder sexarbetare så ofta, många invänder mot ordet eftersom det kan ge sken av att vara ett arbete – men än så länge har de ju inga arbetsrättigheter. Sexsäljare tycker jag är neutralt och bra

Vår teori är att det finns ett ”horstigma” som blir synligt i media och att media bidrar till att reproducera det. Vad tror du om den utgångspunkten?

– Jo det är riktigt. Jag tycker det är problematiskt att journalister inte vågar prata med prostituerade. De har kanske flera olika föreställningar om dem och tror de inte vill eller kan prata. Det finns fördomar om att de inte är vanliga människor som man kan intervjua. Journalisterna kan också vara rädda att idiotförklaras och anses inte vara feministiska och för kvinnoförnedring/kvinnomisshandel ■

Fakta utger sig för att vara en absolut fastslagen sanning, men prostitution är ingen vetenskap. Vem ska man lyssna på och hur ser deras ”sanning” ut? Då prostitution till stor del är en dold verksamhet kan man inte med säkerhet fastslå hur många som är aktiva. Att skriva faktabaserade artiklar om prostitution kan bli besvärligt – vilka fakta ska man stödja sig mot?

Fallgrop

Ett stort antal av de skriftliga källor som används i de artiklar vi har tittat på är domstolsprotokoll, domar eller polisutredningar. Man hänvisar till dem, gör utdrag från dem eller redogör helt enkelt för en rättegång. Kanske förväntar man sig som journalist (och inte minst som läsare) att den källan ska vara mer ”riktig” än andra. Men vad man egentligen för fram är ju bara ett resultat av lagen och en förlängning av samhällsnormen (då lagen har en ideologisk och politiskt normativ grund). Det blir alltså den dömande eller lagutövande delen av samhället som får vara källan och bidra med ”fakta”. En källa som befinner sig långt ifrån den prostituerades verklighet.

Stor kunskap och kompetens finns säkert i de svenska domstolarna, men de kan inte betraktas som opartiska. Hur påverkar det att det är det rättsliga som är den stora informationskällan?

Kriminaljournalister, som ofta tar sig an ämnet prostitution, har nära kontakt med polisens arbete. Vilken typ av journalistik man utövar påverkar ämnesval och vinkel. Om journalistiken då är polisnära, hur påverkas resultatet?

I de artiklar vi har granskat sätter man ett likhetstecken mellan prostituerad och kvinna. Man skriver inte om den kvinnliga prostituerade utan om *kvinnan* och förutsätter att läsaren ska förstå kopplingen. Och i mångt och

mycket är det ett självklart antagande då majoriteten sexsäljare tycks vara just kvinnor. Även i den här undersökningens material är bara kvinnor representerade. De eventuella ”sanningar” eller ”fakta” vi hittar i vårt material gäller bara kvinnlig prostitution.

Prostituerade män förekommer givetvis, dock inte i så stor utsträckning som kvinnliga. Skulle större fokus på den manliga prostitutionen öka statusen? Eller skulle det snarare förstärka könskillnaderna och polarisera manliga och kvinnliga prostituerade? Många män som säljer sex kallar sig inte prostituerade, kanske vill de inte förknippas med den bild som finns? Vi kan bara anta att

rapporteringen om prostitution skulle se annorlunda ut om ordet prostituerad var könsneutralt. Men det är ju viktigt att som journalist ifrågasätta varför och hur man skriver för att inte fastna i traditioner och gamla tankegångar. Kanske hade ett manligt insteg på prostitutionsarenan betytt att statusen hade höjts och rapporteringen blivit en annan. Naturligt är, att skriva utefter den sanning man känner till, men ignorant är att tro att det är den enda. Man bör vända och vrida på sina egna förutfattade meningar.

Socialstyrelsens rapporter Kännedom om prostitution (publicerade 2000, 2003 och 2007) har genererat minst en artikel vardera i Göteborgs-Posten. Rapporterna ger inte helt oproblematiserande kunskap om prostitution. Precis som med ovanstående källor talar de till störst del om kvinnlig prostitution. Den manliga prostitutionen beskrivs som något mycket avvikande och nästan väsensskilt från den kvinnliga. Anmärkningsvärt är också att de informanter de använder sig av inte är sexsäljare själva. I rapporten 2000 förekommer inte någon och i rapporten 2003 förekommer en. Inför rapporten 2007 har man tänkt om och den här gången har man intervjuat 14 personer med erfarenhet av att sälja sex. Alltså, vad rapporterna Kännedom om prostitution kan

förmedla är den bild deras informanter har, inte en faktisk bild av prostitutionen.

Att prostitution är ett känsligt och svårhanterligt ämne har säkerligen framgått. Att sexköparen är kriminaliserad sedan 1999 ger ytterligare en dimension till problematiken. Alla organisationer arbetar inte heller aktivt för att minska prostitution, vilket är fallet för de flesta av till exempel Socialstyrelsens informanter.

Frågar man Prostitutionsgruppen i Göteborg hur många sexsäljare som finns och hur de generellt mår kommer man få ett annat svar än om man frågar en organisation som inte arbetar med att minska prostitution. Anledningen är att Prostitutionsgruppen bara arbetar med hjälpsökande sexsäljare som har en annan inställning än de som trivs med att sälja sex.

Ett sista exempel på att ifrågasättande är viktigt bjuder TT på.

De uppskattar att det finns runt hundra sexsäljare i Göteborg. Varje sexsäljare har enligt TT uppgett att de har ungefär 50 kunder. Så TT drar helt enkelt slutsatsen att det finns ungefär 5000 sexköpare i och omkring Göteborg. Att sexsäljare kan ha samma kunder verkar inte ha fallit dem in ■

Slutdiskussion

Så vad kom vi då fram till? Jo, Mats Paulsson på polisens traffickinggrupp, som tillhör de som får uttala sig mest, tycker att medias bild av sexsäljare och deras situation stämmer bra överens med verkligheten. Anna Hulusjö, som arbetar på prostitutionsgruppen i Göteborg, har inte förtroende för det media skriver om prostitution. Hon tycker att media är oansvarig och reproducerar stereotypa bilder av prostitution. De sexsäljare vi har pratat med har också anmärkningar på rapporteringen. Greta tycker att det skrivs och talas över deras huvuden. Emma tycker att man måste vara ett offer hela tiden för att vara emot sexindustrin, medan Alva inte tycker att det är så viktigt hur sexsäljare framställs i media.

Susanne Dodillet, doktorand i idé- och lärdoms historia vid Göteborgs Universitet, anser att sexsäljare på ett ensidigt och ibland oriktigt sätt framställs som offer i svensk media. På motsatt sida av debatten befinner sig Sven-Axel Månsson, professor i socialt arbete vid Malmö högskola. Vi bokade en intervju med honom men han ställde tyvärr in i sista stund. En stor oenighet råder alltså som journalisterna inte har lyckats förmedla i de artiklar vi läst.

Gemensamt har de tillfrågade dock: de tycker att sexsäljarna stigmatiseras.

Vi hade från början en uppfattning av hur sexsäljare framställs i media och den visade sig stämma ganska bra överens med det resultat vi fick fram. Det var inte så många sexsäljare som kom till tals, det finns ett ovanifrånperspektiv när man skriver om prostitution. Flera sexsäljare tycker att de framställs på ett problematiskt sätt i media, vilket både de själva och andra källor vittnar om. Journalisterna pratar med sexsäljare men låter dem ändå inte alltid synas i texten. En av dem upplever dessutom att han får kritik av läsare och redaktion när han gör det i för

stor utsträckning.

Det finns inget definitivt svar på varför sexsäljare syns och hörs så lite i de artiklar som handlar om dem. Men lättja och rutin från journalisternas sida verkar vara en bidragande faktor. Man tar helt enkelt ibland den enkla vägen och ringer till polisen som gärna uttalar sig.

En föreställning om att sexsäljare inte vill tala med journalister kan också ligga till grund. Men i vår undersökning hade vi inga större problem att få dem att uttala sig. Problemet låg snarare i vårt tilltal och ordval. En journalistikgranskning är omöjlig att göra utan att blanda in sin egen roll som journaliststudent. Vilka är vi, vad har vi för förväntningar och fördomar. Vilka perspektiv i egenskap av journalister anlägger vi på det vi ser, eller tror oss se?

Vi har under arbetets gång upplevt just det problem vi väntade oss, en svårighet att nå fram och få kontakt. PRIS var till exempel mycket reserverade i kontakten med oss och en företrädare för dem skrev bland annat via e-mail att:

Du utgår i dina frågor från att det är ett arbete att sälja sex - jag håller inte med om detta påstående och kan således inte delta i din debatt - du har censurerat min röst, fast jag har erfarenhet och åsikter.

Att censurera någon eller att utgå från att det är ett arbete att sälja sex är ju tvärt emot våra intentioner. Men eftersom vi har fått en sådan reaktion misslyckades vi uppenbarligen i det här fallet. Vi diskuterade ständigt ordval, syfte och hur vi påverkades av de vi intervjuade, vilket vi också försökte förklara i det här fallet. Vi misstänker att tidigare erfarenhet av journalister spelade in i PRIS reaktion.

Vi har skrivit om ett medialt fenomen och inte om ett socialt eller politiskt. Vi försöker inte kartlägga prostitution, vi försöker förstå hur bilden av sexsäljaren skapas i media. Prostitution som fenomen och prostitutionsdebatten är intressant ur många aspekter tycker vi, inte minst ur ett feministiskt perspektiv. Men det vi skriver om: att det är viktigt att folk som det berör ska få komma till tals, att ordval är viktigt, och att det är svårt att skriva om saker som inte är politiskt korrekta – skulle gå att applicera på andra samhällsfenomen, till exempel drogdebatten.

Vi ser inte våra resultat som fakta, dels för att vårt urval är alldeles för litet för att kunna dra några sådana slutsatser och dels för att vi under arbetets gång hela tiden har kommit på saker vi missat, frågor vi kunde ha ställt annorlunda. I intervjuerna har vi till exempel pratat om svensk media, vilket har gjort det svårt för intervjupersonerna att avgränsa sig och säkert även påverkat deras svar. Anledningen till detta har dock varit att även om vår utgångspunkt har varit artiklar i Göteborgs-Posten så vill vi belysa problemet på ett nationellt plan. Tidningens spridning är lokal, men artiklarna har varit både lokala och nationella.

Vi tror att man måste skilja på prostitution och trafficking när man pratar om medias bild av personer som säljer sex. Traffickingoffer hörs om möjligt ännu mindre. De är dels en del av en mer underjordisk verksamhet och därför svårare att nå. Språksvårigheter kan vara en annan anledning. Det är självklart också ett problem på samma sätt som det vi tar upp, i nära anslutning dessutom. Men vi valde att avgränsa oss, vilket vi har fått en del kritik för, bland annat från PRIS. Vi tycker ändå att det vi fokuserat på tjänade på avgränsningen. Redan i början av arbetet,

när vi först funderade kring avgränsning och läste de artiklar som skrevs i GP, såg vi en klar skillnad mellan traffickingoffer och de som personer som hävdar att de gör ett eget personligt val. Däremellan finns ett stort spektra av åsikter. Man kan hävda att all prostitution är människohandel, men för diskussionens skull har vi valt att inte anta den ståndpunkten.

Vi tycker att det finns klara svårigheter med att göra ett mediekritiskt arbete samtidigt som man ikläder sig rollen som journalist och därmed ingår i den grupp man granskar.

Det finns problem med hur man ska skriva om prostitution. Det verkar som att vad man än skriver så tar man ställning i någons ögon. Det här är uppenbarligen ett känsligt ämne och det råder stor oenighet både om hur det ska hanteras i samhället och om hur det ska behandlas i media. Alltså är det inte slutdiskuterat och medias rapportering inte fullständig eftersom den inte speglar den debatten. ■

Arbetsrapport

Metod

Vi ville se hur prostitution skildras i Göteborgs-Posten. Definitionen av och synen på prostitution kan se väldigt olika ut i olika delar av världen. Vi har valt att avgränsa oss till Norden, där länderna har liknande politiska/ekonomiska/kulturella kontexter (och även samarbetar kring prostitution: NIKK rapporten) för att kunna applicera samma begrepp och modeller på vårt material. Vi kommer också göra ett urval baserat på artikellängd, med 450 ord som minsta antal. Urvalet görs via mediaarkivet och det är också därför vi valt antal ord istället för antal tecken då det är vad de använder.

Vi vill inte se hur ofta/hur mycket GP skriver om prostitution utan hur det skildras när det väl skrivs om det. Därför har vi valt att under en elvaårsperiod, 1 januari 1997- 31 december 2007, ta fram artiklar som stämmer in på urvalen ovan; artiklar på minst 450 ord som på något sätt skildrar prostitution i Norden. Vi väljer åren 97-07 för att det kan vara intressant att se om det syns några skillnader före och efter att sexköpslagen trädde ikraft (1 jan -99). De texter vi får fram kommer vi att analysera kvalitativt och kvantitativt.

Vår undersökning består av flera delar:

- en kvalitativ analys av artiklar ur GP 1997-2007.

Vi hade efter många, långa diskussioner bestämt oss för vad vi verkligen vill titta på. Vi fokuserar på *vem som kommer till tals, ordvalens betydelse och vilka ideologiska perspektiv som syns* (vi utgår från Charlotta Holmströms definition i hennes artikel i NIKK magasin nr 2.2008). Det är det här vi tittar på i läsningen av artiklarna.

För att få fram artiklarna sökte vi i mediearkivet på endast ett ord "prostitution". Senare ändrade vår sökning i mediearkivet till prostitution, prostituerade, sexarbetare och sexköpare för att få ett bättre och bredare urval.

- Kvalitativ del: intervjuer med tre journalister: Per Nygren, Johanna Lerneby-Bäckström och Karin Wettre. De har alla tre skrivit om prostitution i Göteborgs posten vid något tillfälle.

- Kvalitativ del: Intervju med socialarbetare Anna Hulusjö - Prostitutionsgruppen i Göteborg
- Kvalitativ del: Mailintervjuer med sexarbetare
- Kvalitativ del: Mats Paulsson, gruppleadare Göteborgspolisens traffickinggrupp

I intervjuerna frågar vi om hur man upplever att medias bild av prostituerade ser ut. Vi frågar om ordval, vem som kommer till tals men också om medias eventuella bidragande till den sociala stigmatiseringen av sexarbetare. Syftet med dessa intervjuer är att kunna jämföra de olika uppfattningarna.

Vi utgår från vad vi kommer fram till i **1. vår textanalys**. Hur överensstämmer/skiljer det sig från **2. Journalisterna**, **3. Socialarbetare**, **4. Sexarbetare** bild av hur prostitution skildras i media?

Bilaga 1: Kodschema 1: Den kvantitativa delen som även resulterade i figur 1-3 i arbetet. Möjliggjorde att vi kunde framställa och tydliggöra de mönster vi tyckte oss se i texterna då vi läste dem. Hur många som faktiskt kom till tals och så vidare.

Bilaga 2: Kodschema 2: Vi räknade orden som användes i artiklarna och i hur många artiklar de förekom.

Bilaga 3: Grundfrågor: Dessa frågor utgick vi ifrån när vi skrev intervjufrågor.

Urval

Den prostitution vi har valt att koncentrera oss på är den som kallas ”utan uppenbart yttre tvång”. De är inte minderåriga eller offer för trafficking. Det är inte oproblemiskt att kategorisera prostitution på det här sättet, många skulle hävda att sexhandel utan tvång inte existerar. Men att behandla och studera traffickingoffer och sexsäljande egenföretagare samtidigt i detta arbete är för oss omöjligt. Prostitutionens alla riktningar kan vägas samman, men det är också viktigt att kunna se på dem som olika delar oberoende av varandra. Det är inte minst en av de kritikpunkter vi riktar mot rapporteringen av prostitution.

Som kommer framgå under läsningen av det här arbetet så är de sexsäljare vi pratar med enbart kvinnor med god svenska. (Huruvida de är etniskt svenska kan vi inte avgöra då intervjuerna skedde via e-mail.) Vi vill poängtera att de inte talar för alla prostituerade utan

bara för fram sin egen åsikt. Ingen man kommer till tals vilket inte är ett medvetet val från vår sida utan bara en effekt av vilka som valde att svara på de frågor vi ställde.

Ordval

För fenomenet att använda sig av sin sexualitet för att få något i utbyte kallas vi prostitution . Vi kallar dock inte de aktörerna prostituerade. Detta förklaras närmare i arbetet. Aktörerna benämner vi sexsäljare alternativt sexköpare. Vi valde att göra så på grund av den neutralitet som orden fortfarande besitter i jämförelse ned ovanstående. Initialt ville vi använda sexarbetare men gjordes snart uppmärksamma på att det inte var ett lyckat ordval. Ett argument som vi stötte på var bland annat att genom att benämna dem ”sexarbetare” tar man ställning för att det *är* ett arbete. Och vi vill ju vara så neutrala som möjligt.

Artiklar

1. Ledare
2. Resultatartikel
3. Den queerteoretiska och radikalfeministiska diskussionen
4. Krönika utifrån ett radikalfeministiskt perspektiv
5. Krönika utifrån ett queerteoretiskt perspektiv
6. Essä om ordets betydelse
7. Intervju med tre journalister
8. Intervju med tre sexsäljare
9. Intervju med Anna Hulusjö, prostitutionsgruppen i Göteborg
10. Intervju med Mats Paulsson, Göteborgspolisens traffickinggrupp
11. Intervju med forskare Susanne Dodillet
12. Artikel om utmaningar i rapportering av prostitution
13. Analys av resultat
14. Slutdiskussion

Litteratur

Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv.

Evelina Myrbäck& Moa Sandblad
Projektarbete, journalistutbildningen
JMG, Göteborgs universitet
Malmö : Liber ekonomi, 2001

Wenneberg, Sören Barlebo.

New media language

Routledge, 2003

Edited by Jean Aitchinson & Diana M. Lewis.

Inte en form av prostitution utan många.

Artikel av Holmström, Charlotta

NIKK(*nordisk institutt for kunnskap om kjønn*) magasin **2.2003**, Tema:Prostitution

The social psychology of stigma

The Guilford press, 2000

Edited by Todd F. Heaterton, Robert E. Kleck, Michelle R. Hebl, Jay G. Hull

Representation: cultural representations and signifying practices.

London: Sage, 2007

edited by Stuart Hall

94 artiklar i Göteborgs-Posten enligt urval

Skylla sig själv: en bok om våldtäkt.

Stockholm, Liber, (1976

Boëthius, Maria-Pia

Socialstyrelsens rapporter: Kännedom om prostitution 2000/2003/2007

Intervjuer/ Muntliga källor

Susanne Dodillet, doktorand idé- och lärdoms historia, GU

Anna Hulusjö, Prostitutionsgruppen, Göteborg

Per Nygren, journalist på GP

Telefonintervju: Mats Paulsson, polisen traffickinggrupp

Mailintervju

Greta Garbo, eskort

Emma, före detta sexsäljare

Alva, före detta sexsäljare

Karin Wettre, före detta journalist på GP

Johanna Bäckström-Lerneby, före detta journalist på GP.

Teoretisk ram

Socialkonstruktivism

Man menar att samhället och det vi upplever som vår verklighet är socialt konstruerad. Det som kan uppfattas som naturligt, har ofta sociala processer som bakomliggande orsak. Man anser till exempel att kön är socialt konstruerat. Språket är också det socialt konstruerat och vilket språk vi har påverkar hur vi uppfattar verkligheten. När man har tillägnat sig ett språk har man förkunskap som gör att man kan strukturera verkligheten. En person som ser en stol och säger ”stol”, gör det för att man har den kunskapen, hade man inte haft det hade man inte sett en stol. Socialkonstruktivismen menar att människor är med och konstruerar sin verklighet, och att denna verklighet är ständigt föränderlig.

” En social ordning är inte något som bara finns där,
utan den är skapad och den skapas ständigt på nytt”

(Barlebo Wenneberg)

I vår analys utgår vi från att sociala normer är någonting vi är med och skapar och upprätthåller exempelvis genom medier.

Representation

Stuart Hall skriver i boken *Representation: cultural representations and signifying practices* om hur man producerar mening genom språk. Vi använder oss av tecken som är organiserade i olika språkssystem för att kunna kommunicera meningsfullt med andra.

Mening produceras genom praktiseringen av språket. Vi behöver ”koder” för att kunna se mening, för att kunna omvandla upplevelse till språk, vilka är ett resultat av sociala

konventioner. Koderna kallas "Maps of meaning" och inom en kultur delar vi dem. Hall menar att de är viktiga för kulturskapande.

Socialkonstruktivistiska perspektivet på representation

Markeringen av skillnader mellan olika saker är viktig för att kunna ge mening i språket, meningen av ett koncept ofta definierat i relation till dess direkta motsats.

Ord bär mening med sig, attityder, mer än precis det vi vill säga, det finns alltid en viss tolkningsmarginal, svart kan till exempel betyda något mörkt, dåligt eller död och inte bara färgen svart.

Tidsfördelning och genomförande av tidsplan:

Vecka. 44

Vi kodar alla artiklarna och påbörjar analysen. Torsdag fredag jobbar Evelina, då läser, skriver och spårar vi.

Vi har ungefär bestämt vilka artiklar vi vill skriva och börjat kontakta intervjupersoner; har ringt prostitutionsgruppen och mailat SANS för att få tag i sexarbetare. Har ringt och mailat journalister på GP, två st.

Vecka. 45

Skrivit grundläggande intervjufrågor som anpassas efter varje intervjuobjekt.

Intervjuer med Susanne Dodillet, Per Nygren, Johanna Lerneby Bäckström och Karin Wettre.

Sammanställning och skrivande av artiklar.

Mailat frågor till nätverket PRIS och lagt ut förfrågningar om intresse att delta i vår undersökning på diverse sex- och escortsidor.

Mailar SANS igen men de förblir tysta.

Vecka. 46

Arbetet vecka 46: Vi fortsatte skriva och gjorde färdigt flertalet artiklar. Dock bestämde vi oss hastigt för att även göra en intervju med polisens traffickinggrupp, något vi diskuterat tidigare men då de redan är väldigt representerade prioriterade vi inte det. Men eftersom vi hade gott om tid gjorde fick vi efter flertalet telefonsamtal tag på gruppleddare Mats Paulsson som var villig att ställa upp på en kort telefonintervju om hans bild av media. I efterhand var det ett klokt beslut då polisen självklart är en viktig pusselbit.

Vecka. 47

Artikeln med Mats Paulsson på Traffickinggruppen skrivs färdigt under måndagen. Nu väntar vi bara på professor/forskare Sven-axel Månsson som har lovat att svara på våra frågor via mail under tisdagen. Det är också den enda text som behövs skrivas. Resten är avklarat och nu tar tre dagars redigering vid.

Misstag och svårigheter

Vårt första kodschema visade sig vara mer ett slags test. Vi hade väldigt öppna frågor till exempel:

- Vem kommer till tals?
- Vem är huvudperson?
- Vilka adjektiv används för sexköpare/säljare?

Vi hade inte heller pratat ihop oss ordentligt inför kodningen utan, stressade som vi var, satte vi istället igång. Det ledde till godtyckliga resultat som vi inte riktigt visste vad vi skulle använda till eller *hur*.

Vi hade delat upp våra artiklar i kategorierna; nyheter, ledare, kultur och krönikor och reportage. Efter läsning av artiklarna insåg vi att kultur och ledare inte riktigt passade in, då det antingen var recensioner där ingen direkt kom till tals eller ledare/krönikor där det också bara var en röst som hördes. Vi ändrade då vårt urval och bestämde oss för att bara titta på kategorierna; nyheter och reportage. Nyheter var för övrigt den största delen av artiklar från början.

En av våra frågor till alla intervjuade var ” Vad är din egen uppfattning om medias bild av prostitution?”. Problemet med den var självklart att ordet ”media” är alldeles för brett. Inte minst journalisterna reagerade på det och hade svårt att svara.

Vi hade problem med att få intervjuer med sexsäljare, vi skickade e- mail till enskilda eskorters hemsidor, la upp ett inlägg på sett forum för sexsäljare på nätet. Vi tog också kontakt med olika nätverk, SANS (Sexsäljares och allierades nätverk I Sverige) och PRIS (prostituerades revansch/rätt i samhället: Emma och Nina som vi senare fick kontakt med) ville svara på frågorna, men valde att skriva svar på helt andra frågor än de vi skickat.

Anledningen var enligt henne lite oklar men hon kände att vi försökte pressa in henne i en mall och tyckte vi ställde fel frågor. På forumet blev det en del diskussion kring vårt inlägg, de väckte en del reaktioner:

”Å vad trött jag är på detta....stigmatisering, "horstigma" o gud vet allt.

Vad vill ni eg.?

Ha något stort pris om 100 år för era humanitära insatser....Va?

En Hora är en Hora o kommer aldrig att bli något annat ...Lägg er energi på att hjälpa de stackars svältande i Afrika ist.

Det går ingen större nöd på oss här, vi har själva valt det vi sysslar med. /Norah

”har läst metod på universitet, får bara kritisera er "annons" lite.

Alla är inte vana vid det språk ni använder, ni hade kunnat göra er text mer lättfattlig. Vet att det är lätt att fastna i det man läser och uttrycka sig med de ord man lärt sig. Säger inte att de som frekventerar den här sidan är dumma och inte förstår dock 😊”/ Jossefian

”Håller varenda skola, utbildning, kurs m.m på med denna undersökning ang prostitution?

Nåt annat måste det väl ändå finnas? Eller har det blivit modernt?”/ Kicki

Men vi fick också reaktioner som:

”Det kan man aldrig veta Norah, om det är seriöst eller inte, men det är dumt att måla faan på väggen och misstro personer, utan att veta fakta...tycker jag.

Jag ser det som positivt att SA/SW är så pass känt av både media, politiker och polis och myndigheter, så att det enda stället för dessa att få kontakt med oss är här. Varför skulle någon hitta på en sådan här tråd?

Sedan kan man som Kicki, tycka att det blir väl tjatigt, om inte annat för lärarna som ska rätta. Annars så ser jag även det som positivt. Jag vill ha ut vår verklighet. Jag vill ändra på medias bild, på allmänhetens bild, på politikernas bild. För inte är väl den sann??

Den här vinklingen att forska om medias attityd och inställning till oss, är väl ganska ovanlig. Men det är viktigt ämne, anser jag.”/ Greta

Vi borde också varit tydligare kring hur vi skulle använda de svar vi fick på våra frågor till sexsäljarna. Alva, som vi fick kontakt med via forumet, blev förvånad när hon fick läsa det

Evelina Myrbäck& Moa Sandblad
Projektarbete, journalistutbildningen
JMG, Göteborgs universitet

och önskade att hon svarat mer utförligt. Hon trodde inte att hon skulle vara en av tre, utan en i mängden i ett resultat. Vi visste ju inte heller när vi tog kontakt hur många som skulle svara eller hur vi skulle presentera det, men vi fick oss en tankeställare.

Sven-Axel Månsson som hade lovat oss en intervju på tisdagen sista veckan drog sig ur i sista stund. Eftersom vi har en intervju med en forskare som är mer pro-legalisering ville vi hemskt gärna ha hans syn på saken, då han varit med och utformat den svenska lagstiftningen. Vi försökte då få Maud Eduards (som också är för den nuvarande sexköpslagen) att ersätta honom men lyckades tyvärr inte med detta då tiden var för knapp.

Bilder: Samtliga foton tagna och kollage gjorda av författarna.

Bilaga 2: Kodschema 2: Orden

Förklaring: Exempelvis 1997 förekom ordet prostituerad i 4 av de sammanlagt 5 artiklarna.
Sexarbetare förekom ingen gång.

År/Ord	97	98	99	00	01
Prostituerad	Ex. 4/5				
Sexarbetare	Ex. 0/5				

	02	03	04	05	06	07
Prostituerad						
Sexarbetare						

Bilaga 3: Grundfrågor

Bakgrund

Din titel och kort om ditt arbete.

Media:

Hur tycker du att sexsäljare framställs i svensk media?

Ser du någon förändring över tid?

Har du förtroende för det som står om sexsäljare i media?

Vem tror du oftast kommer till tal angående prostitution i media?

Vår undersökning visar att de som främst kommer till tals (i Göteborgs-Posten) är polisen. Sexsäljarnas röst hörs inte alls lika ofta. Hur tänker du kring det?

Språk

Är ordval viktigt; prostituerad, sexarbetare, eskort, sexsäljare?

Varför inte/varför är det viktigt?

Vad använder du själv?

Vilka ord upplever du att man använder i media?

Stigma

Vår teori är att det finns ett "horstigma" som syns i media och att media bidrar till att reproducera det. Vad tror du om den utgångspunkten?